

A TANÍTÓKÉPZÉS MÚLTJA, JELENE V. - A TANÁRKÉPZÉS MÚLTJA, JELENE II.

absztraktok

2019. június 6-7. Szombathely

Szerkesztette:
Kovácsné Tóth Tímea

Az absztraktokat lektorálta:
dr. Gáspár Mihály professor emeritus
dr. Koós Ildikó adjunktus
Langerné dr. Buchwald Judit adjunktus
Némethné dr. habil. Tóth Ágnes egyetemi docens
dr. Simon Katalin egyetemi docens
dr. Velics Gabriella egyetemi docens
dr. Vincze Szilvia egyetemi docens

A kiadást gondozta:
ELTE PPK PPI-Szombathely

elte | ppk

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Pedagógiai és Pszichológiai Intézet –
Szombathely

Az absztraktok tartalmáért a szerzők felelnek.

ISBN: 978-615-5753-34-3

Kiadja:

TARTALOMJEGYZÉK

Plenáris előadások	5.
Fehérvári Anikó:	6.
Korai iskolaelhagyás: okok és megoldások	
Lénárd Sándor- Horváth Annamária:	7.
A pedagógusokat digitális téren segítő szerepe és lehetőségei	
Lipcsei Imre:	8.
A Szarvasi Evangélikus Tanítónőképző a Trianont követő időszakban	
Molnár Béla:	9.
A szombathelyi tanítóképzés 60 éve	
Németh András:	11.
Cím	
Rapos Nóra:	12.
MoTeL projekt – A pedagógusok szakmai fejlődésének és tanulásának megújuló értelmezése és gyakorlati következményei	
Vincze Beatrix:	14.
Az élménypedagógia jelentősége és szerepe - különös tekintettel a reformpedagógiai elődökre	
Szekció előadások	15.
Almási Brigitta:	16.
Adalékok a Szolnoki Kereskedelmi Társulat Felső Kereskedelmi Iskola és a Női Kereskedelmi Szaktanfolyam működéséről az iskolai értesítők nyomán	
Bernhardt Renáta:	17.
Tanítójelöltek nézete az együttműködésen alapuló tanulásszervezés lehetőségeinek ismeretében	
Fáyné Dombi Alice - Dombi Mária Adrienn:	18.
Pedagógiai diskurzusok a tanítói szerepről a 19. században	
Furcsa Laura - Sebestyén Kereszthidi Ágnes:	20.
Változások az idegen nyelvet tanítók képzésében	
Györe Géza:	21.
A Pedagógus Szakma Megújítása (PSZM) program hatása a magyar pedagógiai szakírással	
Hérány Ferenc:	22.
Kiteljesedés a zene élő nyelvén. Általános iskolásoknak tartott improvizáció-központú zenefoglalkozásaim elemzése	
Holecz Anita:	23.
Tanár szakos hallgatók szakmai identitásának alakulása és kapcsolata az identitásstílussal	
Horváth Zoltán:	24.
Dr. Palkó István, a szombathelyi felsőfokú tanítóképzés elindítója	
Karácsony Ilona-Kiss Hajnalka:	25.
A kisgyermeknevelők és a szülők szerepe a kulturhigiénés szokások kialakulásának időbeni megjelenésében	
Karlovič János Tibor - Kárpáti-Daróczi Judit:	27.
Vállalkozói kompetenciák fejlesztése iskoláskorban – és néhány eredmény különböző országok mintáin	
Keller Péter:	29.
Egy vidéki néptanító pedagógiája (Gárdonyi Géza pedagógiai elvei és módszerei)	

Kisváriné Kelemen Ágnes:	30.
A gyógypedagógus-képzés átalakulásának folyamata, történeti háttér, képzési struktúrák	
Kóger Yvetta:	31.
Mérőföldkövek a kisdédóvó szakma „professzionizálódásának” történetéből	
Koós Ildikó:	32.
Alkalmazott nyelvészeti gondolatok 12 éves életkor alatti gyerekeknek indított tízujjas vakírástechnika tanítási programhoz	
Kraiciné Szokoly Mária:	33.
Közművelődési szakemberképzés a Budai Tanítóképzőben - A népművelés szakkollégiumtól a művelődésszervező szakig	
Langerné Buchwald Judit	35.
Kísérlet a képességfejlesztő tanítóképzés megvalósítására	
Molnár Béla:	36.
A tanítóképzés szombathelyi modellje	
Nemes József:	38.
Technikai nevelés a tanítóképzés keretében	
Németh László:	39.
Vezeték nélküli szenzorok használata a természettudományi gyakorlatok tárgy oktatásában	
Ozsváth Judit:	40.
Erdélyi magyar tanárjelöltek a románná lett kolozsvári egyetemen 1919 után	
Pachner Orsolya - Dancs Mária - Csapóné Vörös Zsuzsanna - Gombkötő Veronika - Végh Adrienn:	41.
Nyugat-dunántúli kisgyermeknevelők felmérése	
Patyi Gábor:	42.
60 évvel ezelőtt indult a felsőfokú óvónőképzés Sopronban	
Rajnai Judit:	43.
A bencés rendi tanárképzés kezdetei a XIX. század első felében	
Ritter Andrea:	44.
Tanár szakos hallgatók szakmai önreflektivitásának vizsgálata	
Simon Katalin:	45.
Tantárgyakhoz köthető iskolai siker- és kudarcélménye	
Sinka Annamária:	46.
Mesélés közben tényleg tanulunk? Technológia és narratív gondolkodás egysége a tanító- és óvodapedagógus-képzésben	
Szaszkó Rita:	47.
Angol kiejtéstanítás a 21. században: interkulturális kompetencia és tanulói motiváció integrált fejlesztésének lehetőségei	
Ugrai János:	48.
A tanítóképzés intézményesülésének előtörténete: a felekezetek stratégiaváltása a 19. század első felében	
Velics Gabriella:	49.
21 lépés a 21. század oktatási reformjához	
Vincze Szilvia:	50.
Didaktika – értékelés	

PLENÁRIS ELŐADÁSOK

Korai iskolaelhagyás: okok és megoldások

Fehérvári Anikó
ELTE PPK Neveléstudományi Intézet
fehervari.aniko@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: korai iskolaelhagyás; tanárképzés; prevenció; tanári kompetenciák

Az előadás bemutatja a korai iskolaelhagyás és lemorzsolódás fogalmi háttérét, legfontosabb nemzetközi és hazai kutatási eredményeit, az iskolai lemorzsolódás okait és következményeit. A lemorzsolódás sokféleképpen értelmezhető: a) státuszként, amikor az egyén nem halad tovább az iskolai útján, nem szerez végzettséget, b) eseményként, hiszen egy konkrét időponthoz köthető, c) valamint folyamatként. Pedagógiai beavatkozás szempontjából a folyamatértelmezés a legrelevánsabb, mert ez tárja fel az attitűdök és viselkedésminták típusait, az iskolai teljesítményre vonatkozó jellemzőket, stb., valamint azt, hogy milyen faktorok valószínűsítik a lemorzsolódást.

Az előadás egy nagymintás pedagógus és tanulói kérdőíves vizsgálat adatain keresztül (N=1247, 1468) mutatja be a hazai alapfokú oktatásban a lemorzsolódást elősegítő és gátló pedagógiai gyakorlatokat, nézeteket és attitűdöket. Rávilágít arra, hogy a tanulók és pedagógusok hogyan vélekednek az iskolai klíma, a tanulási folyamat, az iskolához és a tanuláshoz fűződő viszonyulásokról, ill. a pedagógusok kompetenciáról, mindez milyen kapcsolatban áll az eredményességgel, a tanulói teljesítménnyel. A kutatási eredmények bemutatják azt, hogy az oktatás szereplői között hol, milyen területen vannak a legnagyobb véleménykülönbségek.

Az előadás kitér az európai és a magyar fejlesztéspolitikai irányokra is, ezen belül a tanárok szakmai fejlődésére és a tanárképzésre, azokra a beavatkozásokra, amelyek hatékonyan csökkentik a lemorzsolódást.

Támogató: EFOP-3.1.2-16-2016-00001 azonosítószámú, „A köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából – Komplex Alapprogram bevezetése a köznevelési intézményekben” című pályázati program

A pedagógusokat digitális téren segítők szerepe és lehetőségei

Lénárd Sándor – Horváth Annamária
ELTE PPK Neveléstudományi Intézet
lenard.sandor@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: digitális asszisztens; digitális mentor; digitális koordinátor; digitális szakmai vezető

A nemzetközi példák azt mutatják, az IKT elnevezést átváltja a digitális megfogalmazás, illetve a kezdeti főleg technikai, kisegítő jellegű asszisztensi szerepkörhöz képest komplexebb módon értelmezik a pedagógusok munkáját segítő szakemberek feladatkörét (*Shultz és Auld, 2009, Wasserman és Refaeli 2018*). A megoldások több párhuzamos, vagy egymásra épülő digitális szerepkör alkalmazásának módját rajzolják ki (*Avidov-Ungar és Shamir-Inbal 2017*).

A DPMK megbízásából végzett kutatás célja, a Magyarország Digitális Oktatási Stratégiájában IKT- asszisztensként megnevezett feladat és szerepkör vizsgálata, fókuszálva a szerepkör szélesebb körű értelmezésére, betöltésének lehetséges alternatív megoldásmódjaira.

Módszerek: 1.) A nemzetközi gyakorlat és a hazai fejlesztések feltárása, 2.) képzési programok összehasonlító elemzése (digitális asszisztens képzés, pedagógia BA), 3.) vezetői és pedagógusi elvárások feltárása a digitális segítőkkel szemben (15 félig strukturált interjú).

Eredmények: A jelenlegi hazai helyzet azt mutatja, hogy az iskolákban tapasztalható tudás hiány nem rakható össze egy személybe, egy munkakörbe, realisabb, hogy a feladatokat elkülönítve legalább 2-3 segítő szerepkört kellene kialakítani (pl. digitális pedagógiai asszisztens, digitális módszertani mentor, digitális koordinátor, digitális szakmai vezető), melyek közül az adott intézmény tudna választani aktuális igényeinek a tervezett fejlődési útjának leginkább megfelelő szerepkörű és számú segítő szereplőt.

Az előadásban bemutatásra kerül a téma nemzetközi gyakorlatának áttekintése, a hazai előzmények, projektek, képzések összehasonlítása, a lehetséges digitális szerepkörök felvázolása, és javaslatok a feladatkörökre való felkészítésre.

A Szarvasi Evangélikus Tanítónőképző a Trianont követő időszakban

Lipcsei Imre
Gál Ferenc Főiskola Pedagógiai Kar
lipcsei.imre@pk.gff-szarvas.hu

Kulcsszavak: pedagógusképzés, rekrutációs bázis, felekezeti megoszlás, leánylíceum

A Trianoni békeszerződés következtében Magyarországot újkori történelmének talán legfájóbb traumája érte. A határok újrarajzolásával területének kétharmad részét csatolták el, így dinamikus fejlődő európai középhatalomból, gazdaságilag elszegényedett országgá vált. Elvesztette az alapvető nyersanyag- és energiaforrásai nagy részét, két egyeteme és számos patinás iskolája a "másik" oldalon maradt. A tanítóképzés is jelentős veszteséget szenvedett. A tovább működő 19 tanító és 23 tanítónőképző azt jelenti, hogy ezen intézménytípus több mint fele az elcsatolt területeken maradt. Az evangélikus egyház hét iskolájából kettő tanító és egy tanítónőképzőben folyt tovább a tanítás, melyek közül az egyetlen lányokat képző evangélikus intézmény Szarvason volt.

Ennek megfelelően az országos beiskolázás itt nem csak frázisként jelent meg, hanem a valóságban is, hiszen a növendékek kétharmada Békés vármegyén kívülről, esetenként az ország másik végéből érkezett. Ezen tanulók egy-két kivételtől eltekintve mind evangélikusok, vagy reformátusok voltak. A tanítónőképzőben nem zárták ki ugyan más felekezetbe tartozó lányok jelentkezését sem, azonban a nem protestánsok csak a vármegyéből tanultak itt, hiszen az ország lefedettsége állami és katolikus képzőkkel megoldott volt.

A szerző az intézményben folyó munkát történeti-szociológiai módszerekkel tárja fel, a tanulmány a diákságra fókuszál. A létszámadatok, a tanulmányi eredmények, a vallási összetétel, a szülők foglalkozása, valamint a lakhely szerinti elemzés reprezentálja a két világháború közötti Szarvasi Evangélikus Tanítónőképző rekrutációs bázisát, s ezáltal megmutatja helyét a magyarországi tanító(nő)képzés struktúrájában.

A szombathelyi tanítóképzés 60 éve

Molnár Béla

ELTE PPK Pedagógiai és Pszichológiai Intézet - Szombathely
molnar.bela@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: pedagógusképzés; felsőfokú tanítóképzés; Szombathely

1959 szeptemberében, hatvan évvel ezelőtt indult el a felsőfokú tanítóképzés Szombathelyen. A kutatás módszere a dokumentumelemzés volt, amely révén a témában már megjelent szekunder irodalmak ismertetése mellett irattári források feltárásával mutatja be a szombathelyi tanítóképzés 60 éves múltját.

Az előadásban először a szombathelyi tanítóképzés jogelőd intézményének a bemutatására kerül sor. Előadásunk gerincét a szombathelyi felsőfokú tanítóképzés megszervezése adja. A Minisztertanács határozata, az 1958. évi 26. sz. tvr. és végrehajtási utasítása kodifikálta a felsőfokú tanítóképzést. 1958-ban az Elnöki Tanács elrendelte a három évre kiterjedő felsőfokú tanítóképzést. Az 1959-1960. tanévben a tervezett 8 tanítóképző intézet helyett 11 tanítóképző intézményben – köztük SZOMBATHELYEN – indult meg a hosszú évtizedek óta óhajtott érettségire épülő felsőfokú tanítóképzés. Az előadásban megvizsgáljuk, hogy ez az új felsőfokú képzési forma milyen célok és előírások mentén, milyen tárgyi, személyi feltételekkel és szervezeti keretek között kezdődött el 1959-ben, hatvan évvel ezelőtt, s hogyan fejlődött, alakult, változott. Tárgyaljuk továbbá, hogy milyen nehézségekkel szembesültek a korabeli intézményvezetők, oktatók, hogyan honosodott meg a felsőfokú tanintézet Szombathelyen. 1962-ben a tanítóképzés mellett megindult a népművelő - könyvtár szakos képzés is. E képzések hatására felporzolt a kulturális élet, a tanító szakosok művelődési lehetőségeit is gazdagították. 1971-ben a Pécsi Tanárképző Főiskola szombathelyi kihelyezett tagozatán matematika - testnevelés, matematika - ének-zene, matematika - orosz főiskolai tanári szakokon indult el a képzés. 1974-től önállóvá vált az intézmény, és évekig Szombathelyi Tanárképző Főiskola néven működött. Az időközben főiskolai szintre emelt tanítóképzés betagozódott az önálló, összetett funkciójú tanárképző főiskola szervezetébe, amely eddig tanítóképzést ellátó felsőoktatási intézményként működött, de lényegében profilját tekintve átalakult, a tanárképzés kapott hangsúlyos szerepet. A tanárképző főiskola biztosította a tanítóképzés létét, viszonylagos önállóságát, ezért hozták létre a tanítói tanszéket, majd a tanítóképző intézetet. Szombathelyen a tanító szakosok képzésében szinte minden szaktanszék közreműködött. A tanítóképzésben kiemelt szereppel bíró tantárgyak: pedagógia, pszichológia, anyanyelv, matematika, környezetismeret és ez utóbbiak tantárgy-pedagógiai oktatását a tanítói tanszék, az intézet főállású, állandó oktatói látták el.

Az általános iskolai pedagógusképzés korszerűsítése jegyében 1984/85-ös tanévben indították a tanítóképzést is érintő modellkísérleteket. Nyíregyházán a Bessenyei György Tanárképző Főiskolán a tanító-matematika, illetve a tanító-magyar szakos tanár szakpárosítást vezették be 3 éves nappali + 1 éves levelező képzés keretében. Ugyanekkor, 1984-ben vette kezdetét Sulyok László irányításával a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskolán a nappali tagozatos négyéves tanító-magyar szakos (általános iskolai) tanárképzés. Ez lett a „szombathelyi modell”. A tanító – egy szakos tanárok képzése: a szombathelyi modell a 90-es évek végétől némileg átalakult, a tanító –

magyar szakos tanári képzés pozitív tapasztalatai, a műveltségi terület anomáliái alapján 1997-től, dr. Rakos Katalin tervei és irányításával a főiskola indított tanító – egy szakos általános iskolai tanárképzést.

Az utolsó 15 év a szombathelyi tanítóképzés történetében nagyon sok változást hozott. 2014-ben megszüntették az önálló Tanítóképző Intézetet, a Pedagógiai és Pszichológiai Intézet Tanítóképző Intézeti Tanszéke lett. 2017-ben az tanítóképzés az ELTE intézményrendszerében kezdett működni. Az ELTE szervezetébe tanszékek nélkül, így a Tanítóképző Intézeti Tanszéke nélkül csatlakozott a Pedagógiai és Pszichológiai Intézet az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karához. A tanítóképzés szakmai felügyeletét a TÓK látta/látja el. 2018 nyarán a szenátus felállította Berzsényi Dániel Pedagógusképző Központot, s ehhez az egységhez került Szombathelyen a tanító szak, a tanítók képzésének a megszervezése. A BDPK 2019 márciusában kezdte átvenni a Pedagógiai és Pszichológiai Intézettől a szak szervezésének feladatait.

Pedagógusképzés Európában – történelmi előzmények, főbb fejlődésmodellek

Németh András
ELTE PPK, Neveléstudományi Intézet
nemeth.andras@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: pedagógus szakmák intézményesülése; történet

A pedagógusképzés a felsőoktatás bolognai átalakításának részeként az Európai Unió oktatási reformjának napjainkig tartó, sok vitát kiváltó kulcsfontosságú eleme. Az előadás középpontjában ennek a kérdéskörnek az európai történelmi összehasonlító perspektívába helyezett áttekintése áll. Bemutatja azokat a folyamatokat, amelyek keretében kialakultak a különböző modern pedagógus szakmák intézményes keretei, illetve az azok háttérében álló szaktudás különböző elkülönülő formái, azok elméleti szinten is reflektált, a neveléstudományban is leképződő tudástartalmai. Ez Európa különböző történelmi régióiban némi időbeli fáziseltolódással, nagyjából a 18. század végétől a 19-20. század fordulójáig, a modern nemzetállamok kialakulásával párhuzamosan lezajló komplex folyamat. Ennek keretében alakulnak ki a duális közoktatási rendszerek (tömegoktatás és elitképzés), a különböző pedagógus professziók (pl. gimnáziumi tanár, szakiskolák, gyógypedagógia tanárai, népiskolai tanítók), továbbá a neveléstudomány részdiszciplínái. Az előadás ennek az intézményesülési folyamatnak a napjainkig tartó főbb szakaszait vizsgálja, áttekintve a pedagógus szakmai professzió nemzetközi fejlődésmodelljeinek néhány jellemzőjét is.

MoTeL projekt – A pedagógusok szakmai fejlődésének és tanulásának megújuló értelmezése és gyakorlati következményei

Rapos Nóra
ELTE PPK, Neveléstudományi Intézet
rapos.nora@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: pedagógus; folyamatos szakmai fejlődés és tanulás; egyéni-, szervezeti- és rendszer szintű tanulás támogatás

Az oktatás eredményességét alapvetően meghatározza a pedagógus munka minősége, melynek egyik meghatározója a folyamatos szakmai fejlődés és tanulás (FSZFT) és ennek minősége (Barth 1990; Hattie, 2003; Barber & Mourshed, 2007; Darling-Hammond, 2017). Az FSZFT pedagóguspályához kapcsolódó értelmezése hangsúlyozza annak (1) rendszerszerűségét (Caena, 2013); (2), folyamat jellegét (Stéger, 2010), (3), a szociális/közösségi/intézményi meghatározottságát és (4) mindezek támogatását. Ugyanakkor a pedagógus életútnak a folyamatos szakmai fejlődés szempontjából értelmezett belső strukturáltsága, és az azt befolyásoló tényezők hatásrendszere nem kellően feltárt, továbbá az elemek értelmezése is megváltozott (Luedekke, 2003; Rapos, 2016; Szemerszki, 2015), hazai átfogó és rendszerszerű vizsgálat pedig nem folyt a témában. Mindezekért az NKFI Alapból megvalósuló MoTeL (Models of Teacher Learning) projekt átfogó célja azonosítani, hogy a pedagógusok szakmai fejlődést befolyásoló egyéni-, szervezeti- és rendszerszintű tényezők milyen feltételek mellett gyakorolnak jelentős pozitív hatást a pedagógusok szakmai fejlődésének és tanulásának egyes szakaszaira.

A pedagógus fő attribútumainak (Falus, 2006, Korthagen 2017) és a pedagógus tudásának mélyebb, átfogóbb értelmezése megelőzte a pedagógusok szakmai tanulásának elemzését. Bár a tanárkutatások ráirányították a figyelmet a szakmai tudás sokféleségére (Schön, 1983 idézi Falus 2006; Shulman 1987), a szakmai fejlődésben és annak támogatásában később válik meghatározóvá ez a gondolat. Ma a szakmai fejlődésről való gondolkodásnak különböző szakaszai és paradigmái azonosíthatók. A kezdeti értelmezések szorosan hozzákapcsolják az FSZF-et a tanulói eredményesség témájához (Recent Education Policy; 2003; McKenzie és mtsai 2005; The Quality of Teacher, 2006). A szakmai fejlődés korai értelmezéseiben a pedagógus a rendszer oldaláról megfogalmazott célok megvalósításáért felelős, de abban a személyes sajátosságaival nem megjelenő szereplőként írható le. Az eredményesség diskurzusához kötő értelmezések egy része a szakmai feladatokból (Friedman és mtsai 2000) és elvárható szakmai tudásból (Mockler, N., 2013) levezethető megközelítést, valamint a tanulók teljesítményét hatékonyabban támogatni tudó pedagógusok „felmutatását” (Evetts, 2008) erősíti. Mindezek mellett megjelennek azok a megközelítések, amelyek a szakmai fejlődést folyamatos gondolkodási és felülvizsgálati folyamatnak tekintik, a tanulást önfejlődésnek tartják, amely személyes fejlődéshez vezet a diákok tanulásának eredményesebb támogatása érdekében (Middlewood, 2005; Darling-Hammond & Richardson, 2009; Korthagen 2017). Ezek alapján kutatásunkban úgy tekintünk a pedagógusra, mint komplex, személyes „rendszerre”, akinek szakmai tanulója az egyéni szinten is rendszerszerűen, az azt

befolyásoló személyes tényezők és működésük komplexitásában érthető meg. (Geijsel és Meijer, 2005, Mockler, 2013, Boylan, 2017, Kaplan és Garner, 2017, 2018).

Az élménypedagógia jelentősége és szerepe - különös tekintettel a reformpedagógiai elődökre

Vincze Beatrix
ELTE PPK, Neveléstudományi Intézet
vincze.beatrix@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: élménypedagógia

A 21. század kihívásai jelentősen átalakították a tanulással és tanítással szemben támasztott elvárásokat, az élethosszig tartó megismerési folyamatban fontos hangsúlyt kap a tanulás élményjellege. A pedagógia egyre differenciáltabb részterülete az élménypedagógia, amely a személyes élményre, a közvetlen tapasztalásra helyezi a hangsúlyt, természet- és valóságközeli helyzetekben fejleszteni a személyiséget, a kompetenciákat – és mint ilyen, megvalósulhat a formális és/vagy az informális oktatás keretein belül.

Az élménypedagógia tekinthető tágabb kontextusban egy nevelésfilozófiai irányzatnak – szoros összefüggést mutatva a pragmatizmus és konstruktivizmus, a pszichológia és a szociológia fejlődésével. Szűkebb értelemben szokás módszertani eljárások sokaságaként értelmezni, amely segítségével a nevelők elsődleges céljuknak tekintik, hogy a résztvevőket a közvetlen tapasztalati élmény alapján megszülető reflexiók segítségével juttassák új tudáshoz, fejlesszék képességeiket, értékorientációjukat, és a közösséghez való tartozásukat. Mint cselekvésorientált módszer nagy hangsúlyt fektet a fizikai, pszichikai és szociális nevelésére (a szív, a kéz és a fej pedagógiája). Gyökerei visszanyúlnak a klasszikusokig (Platón, Arisztotelész, Rousseau), illetve a modern nevelésfilozófia (progresszív nevelés) olyan képviselőihez, mint David Thoreau, John Dewey, Kurt Hahn, David A. Kolb (*Michl*, 2015).

Az élménypedagógia jellemzői a cselekvésorientált és holisztikus szemlélet, olyan szituatív tanulási forma, amely a természetesség mellett csoportorientált, élményjellegű, önkéntességen alapul és pedagógiai szervezettségen alapul (Lovász, 2005, Mező 2015).

Az élménypedagógia képes felkelteni és fenntartani a motivációt azáltal, hogy valamennyi érzékszervre ható cselekvésen alapuló tanulásként biztosítja a tanulási transfert és reflexiót, illetve szoros kapcsolatban áll természettel, autentikus, kihívás jellegű kalandot ígér, miközben épít a kooperációra és a hatékony kommunikációra; erősítve a felelősségvállalást és az önálló döntéshozatalt. A számos formában (Outdoor, Somatic Recreation Education, Drama/Museum/Project in Education) szerzett élményalapú ismeret beépíthető és átültethető a tanulók mindennapi tudásába. Kérdés, hogy kiváltság vagy valóban beépíthető a mindennapi tanulási folyamatba, az oktatás hétköznapijaiba? Képes-e megtanítani a taníthatatlant? (*Liddle*, 2008)

SZEKCIÓ ELŐADÁSOK

Adalékok a Szolnoki Kereskedelmi Társulat Felső Kereskedelmi Iskola és a Női Kereskedelmi Szaktanfolyam működéséről az iskolai értesítők nyomán

Almási Brigitta

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Hetényi Géza Kórház és Rendelőintézet
brigitta.almasi1989@gmail.com

Kulcsszavak: felső kereskedelmi iskolák; továbbtanulás; szaktanfolyam; oktatás; Szolnok.

A kereskedelmi szakoktatás hazánkban egészen a XVIII. századig vezethető vissza. A kereskedelmi szakképzés szabályozásai 1872-1918 között is fontos szerepet játszottak ezen intézmények alakulásában. Kutatásom során a kereskedelmi szaktanárok képzését és annak változásait vizsgálom.

A szolnoki Felső Kereskedelmi Iskola és Női Kereskedelmi Szaktanfolyam megalakulását a Szolnoki Kereskedelmi Társulat segítette elő 1910-ben. Szolnok város, mint az akkori vármegye székhelye is kedvezett az intézmény megalakulásának, hiszen jelentős vasúti csomópont volt.

Kutatási kérdésként fogalmazódnak meg az intézmény tanulóira, tanáira vonatkozó jellemzők, valamint az iskolában végzetek elhelyezkedési lehetőségei. Az általam vizsgált intézmény történeti elemzése során ismertetem a tanulók oktatásának módszereit, tantárgyait és tanulmányaik eredményességét.

A rendelkezésre álló iskolai értesítők segítségével mutatom be az intézmény életének főbb mozzanatait.

Munkám során kvalitatív és kvantitatív módszert alkalmaztam. A kvantitatív kutatás eredményeként számszerűsíthető adatokat kapunk a tanulók felekezeti hovatartozásáról, tanulmányi előmeneteléről, valamint arról is, hogy az intézmény tanulói a megye mely községeiből látogatták az iskolát. Módszerem deduktív, analitikus kutatás, amelyet a Verseyhy Ferenc Könyvtár helyismereti gyűjteményéből, továbbá a Szolnoki Kereskedelmi Társulat dokumentumainak elemzéséből építettem fel. Az intézmény történeti feltárásának további helyszíne a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltára volt.

Tanítójelöltek nézete az együttműködésen alapuló tanulószervezés lehetőségeinek ismeretében

Bernhardt Renáta

Eszterházy Károly Egyetem Jászberényi Campus
bernhardt.renata@uni-eszterhazy.hu

Kulcsszavak: csoportmunka; kooperatív módszer; tanítójelölt; metaforavizsgálat

A köznevelési intézmények pedagógiai gyakorlatában a korszerű tanulószervezési eljárások alkalmazása egyértelművé vált – többek között – a társadalmi változások, a munkaerőpiaci igények változása következtében. A klasszikus és korszerű metodikai eljárások során az együttműködésen alapuló módszerek alkalmazása nem csupán a hatékonyabb és élvezetesebb tanulási folyamat érdekében nyer prioritást, de a tanulók személyes- és szociális kompetenciafejlesztése tekintetében is prioritás értéket képvisel. Az iskolákban megjelenő metodikai lehetőségek esetében az oktatási módszerek adaptálása (*Falus*, 2001) mellett meghatározó aspektust jelent a pedagógusok nézete és véleménye is (*Gatbonton*, 2008; *Bárdossy-Dudás*, 2011). A didaktikai alapelvek ismerete alapvető (*Falus*, 2001; *Bloom*, 1984), de hangsúlyozni kell azon módszereket is, melyek a tanulói aktivitást erősítik, a felfedezés lehetőségét biztosítják. Elsődlegessé válnak az együttműködésen alapuló módszerek, mint a probléma-és projektorientált tanulás, a dráma módszer, a kooperatív és projektmódszer, a Komplex Instrukciós Program (*K. Nagy*, 2012).

Az előadás fő kérdése, hogy milyen célból és hogyan tekintenek a tanítójelöltek a tanulói együttműködésre; értik-e a csoportmunka és kooperatív módszer teoretikus és praktikus elemeit. Jelen kvalitatív kutatás tanítók és tanítószakos hallgatók metodikai kultúráját vizsgálja elsősorban a csoportmunka és kooperatív technikák alkalmazását tekintve. Az Eszterházy Károly Egyetem Jászberényi Campus tanító szakos hallgatóival végzett kvalitatív kutatás során spontán metaforaalkotással és fókuszcsoporthoz tartozó interjú használatával került sor a hallgatói nézetek vizsgálatára. A csoportmunka, mint a spontán metaforavizsgálat forrásfogalma szintén plasztikusan és árnyaltan tárja fel a hallgatók és gyakorló pedagógusok által képviselt nézeteket. A konceptuális tartományok kialakítása során előtérbe kerül többek között az együttműködés, egyenlő részvétel elve is, melyet például a „káosz”, „szivárvány”, „puzzle” fogalmak is reprezentálnak. Az interjú eredményei bizonyítják a kooperativitást igénylő módszerek előtérbe kerülését, ugyanakkor a bizonytalan és megosztó pedagógiai vélemények is felszínre kerülnek.

Pedagógiai diskurzusok a tanítói szerepről a 19. században

Fáyné Dombi Alice - Dombi Mária Adrienn

Szegedi Tudományegyetem JGYPK

dalice@jgypk.szte.hu

mdombi@jgypk.szte.hu

Kulcsszavak: diskurzuselemzés; nevelői szerepek; tanítói életutak; eszményi pedagógus; hétköznapi nevelő

Az előadás a 19. századi nevelői szerepfeladatok változásának, a nevelői egyéniségek szakmai életútjának alakulását mutatja be a korabeli pedagógiai diskurzusok tükrében. A pedagóguskép feltárása a nevelési diskurzusban a társadalmi normarendszer elvárásainak egy részét leképezve, a szövegek elemzésével, alkalmas a korra jellemző idealizált és hétköznapi tanítókép rekonstruálására.

Kutatómunkánk során kettős célt követünk: egyrészt a korabeli neveléstani munkák tanítóképének jellemzőit kívántuk feltárni, másrészt pedig a Magyar Pedagógiai Szemle 12 évfolyamának tanítóportréit elemeztük a szerepfadataikat áttekintve. Komparatív elemzésünk célja egyfajta összegezés elkészítése, amely az ideális tanítókép és a gyakorlati tanítói életpálya elemeit veti össze.

A mester tanító ábrázolásának legfontosabb elemei az emberség, a szakmai tudás, a módszertani sokszínűség. A neveléstanok a szerepfeladatok felsorolását, részletezését, komoly elváráskört tartalmaznak. A Magyar Pedagógiai Szemle írásai pedig a konkrét tanítói pálya kiemelkedő teljesítményére helyezik a hangsúlyt. A tanítói hivatással kapcsolatos elvárásokban sok a közös elem a kétféle forrás között, pl. hivatás szeretete, erkölcsiség, gyermekközpontúság, de más a hangnem, a stílus, a megfogalmazás. A Neveléstan könyvek objektíven, realiztikusan fogalmaznak, a folyóirat cikkektől nem idegen a patetikus hangnem.

A kiválasztott források szövegüzeneteiben felfedezhető a korabeli nevelési irodalom hatása, ugyanakkor az egyes szerzők műveiben a tanítóra vonatkozó szövegegységek a szerzőre jellemző gondolkodásmódot tükrözik. A tanítókép descriptív szinten tartalmazza az elvárásokat, egyes művekben átfogó módon, összegezve, ill. esetenként egyes kérdéseket aprólékosan részletezve. Mindkét forrástípusban megjelenik a computáló, összevető jellegű leírás, amelyben az elvárt, elvárható, és a hiányjelenségeként megjelenő tanítói szerepfeladat körvonala azódik. Sok metaforikus képet használnak, egyrészt a korabeli nyelvi normarendszer, stílus jellemzőjeként, másrészt a szerző érzelmeinek reprezentációjaként.

Az ideális és a mester tanító diskurzusa az alábbiakra hívja fel a figyelmet

- A professziótörténet a szakmai professzió intézményesülése eredményeként a pedagógiai szakmaiság differenciálódásához vezet.
- A professzionalizálódás és a progresszió összefonódik.
- A tanítómesteri tudás a nevelői szakmai tudásformák gazdagodásával a mester tanító fogalomkör kialakulásához vezet.
- A tanító mester - mester tanító kép egymásra épülő fokozatként jelenik meg, utóbbi a munkáját „művészi” szinten végző „hivatásszemélyiséget” jelenti.
- A mester tanító szerepköre az elméletben megalapozott, praxis orientált gyakorlati pedagógia.

- A tanítóval kapcsolatos szöveg-együttesekben keveredik a kontemplatív, elméleti eszmefuttatásokat tartalmazó szövegegység a gyakorlati teendőket tartalmazó szövegrészekkel, amely egyúttal az ideális és a hétköznapi szerep-leírás egymásmellettségét, egységét tükrözik.

Változások az idegen nyelvet tanítók képzésében

Furcsa Laura - Sebestyénne Kereszthidi Ágnes

Eszterházy Károly Egyetem Jászberényi Campus

furcsa.laura@uni-eszterhazy.hu

sebestyenne.kereszthidi.agnes@uni-eszterhazy.hu

Kulcsszavak: nyelvtanító; 6-12 éves korosztály; képzés; múlt; jelen

Az alsó tagozatos nyelvtanítás sikere elsősorban a nyelvileg és módszertanilag jól felkészült nyelvtanítón múlik. A leendő nyelvtanítónak egyrészt ismernie kell 6-12 éves gyerekek életkori sajátosságait, valamint a kisgyermekkori nyelvoktatásban osztálytermi környezetben hatékonyan és eredményesen alkalmazható módszereket és eljárásokat. Másrészt olyan magas szintű nyelvtudással kell rendelkeznie, hogy képes legyen idegen nyelven vezetni nyelvi foglalkozásokat, hogy a tanulók érdeklődésének és életkorának megfelelő tartalmakat idegen nyelven közölni tudjon, hogy a diákok megnyilvánulásaira és az órai eseményekre nyelvileg helyesen tudjon reagálni, továbbá, hogy képes legyen idegen nyelvű szakirodalom önálló tanulmányozására és feldolgozására, valamint részt tudjon venni idegen nyelvű szakmai beszélgetésekben. Ezt a nyelvi szintet a képzési és kimeneti követelmények C1 szintként határozzák meg. A nem megfelelő nyelvi minta utánzási alapként szolgál a gyermekeknek, a sikeres kommunikáció szempontjából mind a beszédértés, mind a beszédprodukció oldaláról alapvető.

Nagy a nyelvtanítók felelőssége, hiszen rajtuk múlik, hogy a diákok mennyire találják meg örömeiket a nyelvtanulásban. A pedagógusok módszertani felkészültsége határozza meg a gyermekkori nyelvtanítás hatékonyságát, emellett lényeges szerepe van a szükséges motiváció elérésében, ami kihat az élethosszig tartó nyelvtanulás sikerességére. A nem az életkornak megfelelő módszerek használata hosszan tartó kudarcélményhez vezethet.

Az előadásunk azt vizsgálja, hogy a jelenlegi képzés mennyire tudja a leendő nyelvtanítókat ezekre a feladatokra felkészíteni. Röviden visszatekintünk a nyelvtanítók képzésének előzményeire, kezdeti korszakára, és bemutatjuk a képzésben azóta bekövetkezett változásokat. Az előadás kitér a nyelvtanító képzés jelenlegi helyzetére, problémáira, erősségeire és gyengeségeire.

Az előadás minden olyan kolléga, szakember érdeklődését felkeltheti, aki szíven viseli a 6-12 éves korosztály nyelvi fejlesztését, és aki szeretne tenni annak érdekében, hogy minél több boldog és sikeres fiatal nyelvtanuló legyen.

A Pedagógus Szakma Megújítása (PSZM) program hatása a magyar pedagógiai szakírára

Györe Géza
Pannon Egyetem
gyore.geza@almos.uni-pannon.hu

Kulcsszavak: pedagógiai szakírás; pedagógiai könyvkiadás; Pedagógus Szakma Megújítása (PSZM) program; Zsolnai József;

Előadásomban az 1992-ben Zsolnai József, az Országos Köznevelési Intézet alapító főigazgatója kezdeményezésére megszervezett és a kormány eszmei és anyagi támogatását élvező Pedagógus Szakma Megújítása (PSZM) programnak a magyar pedagógiai szakírára gyakorolt hatásáról szólok, elsősorban a korabeli dokumentumok alapján. Kiindulópontom az Iskolakultúra 1992. 6–7. számában megjelent A magyar köznevelés megújításának szakmai programja című dokumentum, az ugyanott mellékletként megjelent A Pedagógus Szakma Megújítása Projekt tanfolyamai és pályázatai és a lap 1993. évi 23. számában megjelent A Pedagógus Szakma megújítása Projekt kuratóriumának pályázati felhívása (1993. év 2. pályázati ciklus) valamint Zsolnai József: Vesszőfutásom a pedagógiáért (2002) című visszaemlékezés kötetben a témával kapcsolatosan leírtak.

.....A program elsősorban könyvkiadással és pedagógus továbbképzéssel foglalkozott, amelytől a teljes szakma megújulását remélték.

Kutatásomban bibliográfiailag feltártam a megjelent kötetek adatait, amelyek témája a pedagógia szinte teljes problémakörét magában foglalja (a pedagógiai elméleti megközelítéstől a tankönyvekig, tanítási segédkönyvekig). Elemeztem és tematizáltam az általuk szervezett pedagógus továbbképzéseket, erről is szólok előadásomban.

Nem kerülhető meg a téma tárgyalásakor a program körüli pénzügyi botrány (1994) (amely szorosan kötődik a Lupius-brókerház csődjéhez) felszámolása körülményeinek bemutatása sem, mégha ez nem is tartozik szorosan a témához. Ezt a korabeli (napi)sajtó feltárásával végeztem el és mutatom be.

A kutatás következő lépése az azóta eltelt időszak pedagógiai szaksajtójának áttekintése volt a PSZM utóéletével kapcsolatosan. Kijelenthető, hogy szinte teljesen elfelejtették a programot, csak említés szintjén találkozunk vele elsősorban az Értékközvetítő és képességfejlesztő pedagógia programmal kapcsolatosan (és – valljuk meg – ez a téma sem olyannyira közkedvelt az elmúlt 25 évben). Végezetül a megjelent, eladatlan példányok és a meg nem jelent kéziratok átdatlan sorsáról is szólok.

Kiteljesedés a zene élő nyelvén

Általános iskolásoknak tartott improvizáció-központú zenefoglalkozásaim elemzése

Hérány Ferenc
Eötvös József Főiskola
heranyferenc@ejf.hu

Kulcsszavak: kiteljesedés; zene; improvizáció

A zenei nevelésben érintett pedagógusok között mindenki ismeri a kodályi elvet, hogy a zene mindenkié. Munkámmal az elv megvalósításához kívánok hozzájárulni. Azon gyerekek extrakurrikuláris zenei neveléséről lesz szó, akik nem vállalták a zeneiskolai tanszakokon folyó minimum heti 4 foglalkozást kitevő professzionális zenei képzést, de azért kedvet éreztek ahhoz, hogy valamilyen hangszerrel a kezükben érintkezzenek a zene világával.

Ismeretelméleti objektivizmusból valamint a reformpedagógiai mozgalmakat jellemző gyermekcentrikus pedagógiai megközelítésből indulok ki, és a gyermek hangszeres zenei improvizációba való bevonásában rejlő önkifejezési lehetőségeket domborítom ki.

Filozófusként és pedagógia szakosként valamennyi pedagógiai kutatást filozófiai megalapozással kezdek, hogy egy adott neveléstudományi problémát az emberi élet legáltalánosabb összefüggéseiben is számba vegyem, így a „Hogyan neveljünk, oktassunk?” mellett a legtágabb értelemben vett „Miért neveljünk?” kérdésen is elmélkedem. Meglátásom szerint a nagy mértéken érdemes mélyrehatóan elmélkedni akkor is, hogy előre tudjuk, hogy a meta-szintű kérdésekre nem föltétlenül ugyanazokat a válaszokat adjuk.

Ének-zene szakosként gitárt és zongorát tanítottam hobbi szinten általános iskolásoknak, valamint óvodai zenei foglalkozásokat tartottam heti rendszerességgel 10 éven át. E tevékenységeimben a zenei *improvizációra* fókuszáltam leginkább. Tapasztalataim szerint a zenei improvizációt már a választott hangszerrel való ismerkedés első pillanatától kezdve érdemes elkezdni. E hobbi zeneórák hatására a gyerekek oly módon fogadták magukba a zenélést, hogy az életüknek ugyanolyan természetes része lett, mint például a bújócskázás. Öröömre néhányan közülük, miután a hobbi foglalkozásokon megszerették a zenét, beiratkoztak zeneiskolába, hogy magasabb szinten is elsajátíthassák a zenélés szakmai fortélyait.

Tanár szakos hallgatók szakmai identitásának alakulása és kapcsolata az identitásstílussal

Holecz Anita

ELTE PPK Pedagógiai és Pszichológiai Intézet - Szombathely

holecz.anita@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: osztatlan tanár szakos hallgatók; identitásstílus; szakmai identitás; kompetenciák

Az identitás fontossága a pszichológiában Erik Erikson (1951) pszichoszociális fejlődéelméletében fogalmazódott meg elsőként, ő az életút legfontosabb pontjának tekintette az énazonosság kialakulását, ami szerinte a serdülőkor végére várható. Az 1980-as években már megfogalmazták problémaként a kitolódó identitásalakulási folyamatot (Pataki, 1996), aminek egyik következménye az elköteleződés nehézsége. Legyen szó párkapcsolatról, pályaválasztásról, munkahelykeresésről és munkavállalói stabilitásról. Az ezredfordulón Arnett (2001) kiegészítette egy új életszakasz bevezetésével az eriksoni elméletet, az „emerging adulthood” periódussal. Az új szakasz a serdülőkor és a fiatal felnőttkor közé helyezhető el, amely hordozza magában a serdülőkorra jellemző identitás-kérdéseket, de megjelenik a származási családtól való leválás igénye, valamint a foglalkozási szerepbe való beilleszkedés problémája is. Az új életszakasz megjelenésével újfajta krízisről is beszélhetünk, amit többféle elnevezéssel illetnek. Az egyik ilyen a pályakezdési krízis, ami inkább csak a karrier témájára fókuszál. A kevésbé elterjedt kapunitási pánik/krízis egy általánosabb szemléletmódot tükröz (Vida, 2011).

Ebben a szakaszban érkeznek a tanár szakos hallgatók a felsőoktatási intézményekbe, ahol a pályaszocializáció folyamatában hatékonyabban segíthetünk, ha ismerjük az identitásuk alakulásának jellemzőit, nehézségeit és azokat a tényezőket, amik elősegíthetik a fejlődést. Vizsgálatunk ebből a szempontból veszi górcső alá az osztatlan tanárképzésben jelenleg részt vevő 235 hallgatót, a mérésben minden évfolyam reprezentálódik. Célunk, hogy feltárjuk, milyen identitásstílus jellemzi a leendő pedagógusokat, van-e megragadható fejlődési ív ezen a téren a tanulmányok előrehaladásával, és vizsgáljuk, hogy az énidetítés és a szakmai identitás alakulása között kimutatható-e kapcsolat.

A kérdőíves mérés során a szociodemográfiai kérdéseken túl adatokat gyűjtöttünk az identitás stílust (Identity Style Inventory, Berzonsky és mtsai, 2013), az általános növekedés- és énhatékonyság érzést (Pszichológiai Immunrendszer Kérdőív, Oláh, 2005), az észlelt pedagógus kompetenciákat (Tordai, Holik, 2016) illetően. Végül vizsgáltuk a hallgatók szakmai identitás állapotát is (Kollektív önértékelés skála, Luhtanen és Crocker, 1992, Kiss, 2009).

Adataink szerint a pályaszocializáció folyamatában érdemes hangsúlyt fektetni az identitásstílus alakítására, a növekedés- és énhatékonyság érzés fokozására, mert segítik a szakmai fejlődésben a kompetenciák tudatosabb megélését, a kijelölt területeken való önfejlesztés igényét. Végeredményként erősebb szakmai identitással rendelkező pedagógusokat bocsáthatunk a pályafejlődés következő szakaszára.

Dr. Palkó István, a Szombathelyi Felsőfokú Tanítóképzés elindítója

Horváth Zoltán
AGORA Szombathelyi Kulturális Központ
horvath.zoltan@agora-savaria.hu

Kulcsszavak: tanítóképzés, neveléstörténet, Palkó István, Szombathely, művelődéstörténet

Dr. Palkó István Szombathely nevelés és művelődéstörténetének megkerülhetetlen alakja, akinek munkásságával meglehetősen keveset foglalkoznak a kutatók. 1913. augusztus 23-án született a Vas megyei Toronyban. Középiskolai tanulmányait a szombathelyi Premontrei Rendi Szent Norbert Gimnáziumba végezte, ezt követően Pécsen szerzett latin-magyar-ógörög szakon diplomát. Rövid Ungvári kitérőt követően visszatért Szombathelyre, ahol a Faludi Ferenc Reálgimnázium tanára lett. Megszervezője és első igazgatója lett a Sabaria Népi Kollégiumnak. 1948-ban őt kérték fel a Faludi és a Premontrei gimnáziumok egyesítésével létrejött Nagy Lajos Gimnázium igazgatójának. Pályafutását a Kanizsai Dorottya Leánygimnázium élén folytatta, majd 1959-ben a szombathelyi Felsőfokú Tanítóképző Intézet igazgatója lett. Pozícióját 1965-ig töltötte be. Ez alatt az időszak alatt elindult az intézetben a népművelő-könyvtáros képzés is. 1965-től 1971-ig továbbra is Szombathelyen oktatott, majd Mariborba került magyar nyelvi lektorként. Pályafutását széleskörű szervező munka jellemezte. Vezetője volt a Magyar Írószövetség Nyugat-dunántúli Csoportjának, 1963-ban útjára indította az Életünk című antológia sorozatot, későbbi folyóiratot. Több irodalmi kötet szerkesztője volt. Esszéket, tudományos műveket jelentetett meg nyelvészeti, irodalomtudományi, pedagógiai, pszichológiai témakörökben. Novellákat, verseket írt, irodalmi műveket fordított. A fentiek mellett klinikai pszichológusi végzettséget szerzett Jénában. Alapítója volt a Magyar Pszichológiai Társaságnak.

Szerteágazó és meghatározó munkássága dacára nevét mára kevéssé ismerik, tevékenységét kevesen kutatják. Előadásomban egy késői, 92 éves korában lejegyzett, kéziratban maradt, birtokomban lévő önéletrajza alapján kívánom a szombathelyi felsőfokú tanítóképzés (egyik) elindítójának életútját felvázolni, mely alapján pontosabb képet kaphatunk a vasi megyeszékhely 1940-es, 50-es, 60-as évtizedeinek nevelés- és művelődéstörténetéről is.

A kisgyermeknevelők és a szülők szerepe a kulturhygiénés szokások kialakulásának időbeni megjelenésében

Karácsony Ilona

PTE Egészségtudományi Kar Ápolástudományi, Alapozó Egészségtudományi és Védőnői Intézet

karacsony.ilona.h@gmail.com

Kiss Hajnalka

Család- és Gyermekjóléti Központ, Győr

Kulcsszavak: kulturhygiénés szokások; család; bölcsődei nevelés; kisgyermek

Bevezetés, célkitűzés: A kutatásunk célja volt a szülők szociodemográfiai jellemzőinek, nevelési attitűdjének valamint a bölcsődei és a családi nevelés koherenciájának hatását vizsgálni a kisgyermekek kulturhygiénés szokásainak kialakulási idejére.

Anyag és módszer: A kvantitatív, keresztmetszeti kutatásunkat 2018-ban Szombathelyen végeztük (n=105), óvodai nevelésben részesülő kiscsoportos gyermekek szülei körében, akiknek a kiválasztása célcsoporton belüli egyszeri, szakértői mintavétellel történt. Az adatok gyűjtése saját szerkesztésű kérdésekkel és szülői nevelési stílus – standardizált kérdőív CRPR itemeivel valósult meg. A csoportok közötti különbségek meghatározása Anova-, T-, és χ^2 próbával, míg a változók közötti kapcsolat meghatározása Spearman és Pearson korrelációs számítással történt ($p < 0,05$).

Eredmények: A szülők fele felsőfokú végzettséggel rendelkezett, 4/5-t kevésbé megengedő és 2/5-t kevésbé korlátozó nevelési attitűd jellemzett. A megkérdezettek gyermekeinek közel 2/5-e részesült bölcsődei nevelésben, átlag 12,79 hónapot. A szülők szociodemográfiai jellemzői (iskolai végzettség, életkor, gyermekek száma) csak egy-egy aspektusban hatottak a kulturhygiénés szokások kialakulásának idejére. A szülők fogmosásának gyakoriságát vizsgálva a pozitív minta a gyermek önálló fogmosásának korábbi kialakulását segítette elő ($p < 0,05$). A megengedő nevelési attitűd a kisgyermekek öltözködéshez való viszonyulását kedvezően befolyásolta ($p < 0,05$). A bölcsődei nevelésben részesülő valamint csak a családi közegben nevelt kisgyermekek kulturhygiénés szokásainak időbeni kialakulása között nem volt szignifikáns különbség ($p > 0,05$), de a bölcsődében eltöltött idő sem mutatott kapcsolatot az említett szokások kialakulásának idejével ($p > 0,05$). A családi milióban nevelt kisgyermekeknél a vizsgált szokások kialakulási ideje a szülői nevelési attitűddel összefüggésben vizsgálva nem mutatott jelentős különbséget ($p > 0,05$). A bölcsődei nevelés viszont a kevésbé megengedő szülői nevelési attitűddel párosulva kedvezően befolyásolta a vizsgált kulturhygiénés szokások kialakulásának idejét. Korábbi időpontban valósult meg a fogmosás (öblítés, fogkrém, fogkefe használat) a kézmosás (öblítés, szappan használat) valamennyi részmozzanata és az önálló kézmosás ($p < 0,05$).

Következtetés: A családok szerepe meghatározó gyermekeik kulturhygiénés szokásai kialakulásának idejére, mind a szociodemográfiai faktorok, mind a modellszerepe révén. A bölcsődei nevelés a kevésbé megengedő nevelési attitűddel együtt járva segíti a fogmosás, kézmosás korábbi időpontban való kialakulást. Ezért a

kisgyermeknevelők teendője a szülők tudásának, nevelési feladatainak megerősítése az említett területeken, kimondottan az alacsonyabb iskolai végzettségű családok esetében a szokások kialakítását segítő mese választási és nevelési tanácsok adása által.

Vállalkozói kompetenciák fejlesztése iskoláskorban – és néhány eredmény különböző országok mintáin

Karlovitcz János Tibor - Kárpáti-Daróczi Judit
Óbudai Egyetem Keleti Károly Gazdasági Kar, Budapest
karlovitz.jt@kgk.uni-obuda.hu

Kulcsszavak: kulcskompetencia; vállalkozói kompetencia; nemzetközi összehasonlítás

Közismertek az Európai Unió közös fejlesztésű kulcskompetenciái. Ezek közül a leggyakrabban az írás-olvasás-számoláshoz, valamint a szövegértéshez és a természettudományokhoz kötődők vannak előtérben. Vizsgálni szokták még a digitális és a szociális kompetenciák meglétét, minőségét. A kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia azonban háttérbe húzódik: viszonylag kevés vizsgálatot találunk ebben a témakörben.

A vállalkozói kompetencia-együttes általában nem kerül tantárgyasításra: fejlesztése keresztntantervi struktúrában valósítható meg. Ily módon adnak teret a tanulóknak az újítások (innovációk) feltárására, kifejlesztésére és megvalósítására – a próbálgatás kockázataival, a döntéseknek ebben az életkori szakaszban még nem végzetes következményeivel együtt.

Fontos megjegyeznünk, hogy a kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia nem egyenlő a vállalkozóvá válással, hanem mindenkire vonatkoztatható, aki az élethossziglani tanulás, állandó fejlődés és önfejlesztés útját járja. Bizonyos értelemben már a nagycsoportos óvodásoknál látható, mely gyerekek irányítják a többieket, hogy aztán együtt építsenek, konstruáljanak a különféle eszközökből és játékokból. Későbbi életkori szakaszokban is kiválnak bizonyos gyerekek, akik valamilyen módon „vezetői” lesznek a többieknek.

Számos országban folynak különféle vizsgálatok a vállalkozói kompetenciák fejlesztésének lehetőségeire. Szinte mindegyik általunk ismert eljárás csupán a pénzügyi kultúra fejlesztéséig jut el, a „sikeres vállalkozó” attitűdjeinek vizsgálatához még hosszú út vezet.

Mi azt vizsgáljuk, milyen arányban vannak jelen egy-egy almintában a vállalkozói kompetenciákkal rendelkezők. Alanyaink elmúltak 18 évesek, s a kulcskompetenciákon túlmenően már szakmai kompetenciák megszerzésén fáradoznak. Vizsgálati eszközünk egy 49 itemből álló állítássor, amelyekre a válaszok hétfokú Likert-skálán realizálódnak. Kifejezetten közgazdász BsC-s hallgatókat kérdezzük ki, ők ugyanis a vállalkozások alapításához és működtetéséhez szükséges ismereteket tanulmányaik során megkapják, elméletét elsajátítják. Eddigi vizsgálatainkból – amelyet kiterjesztettünk a magyarországi mellett albán, portugál, lengyel, ghánai almintákra is – az derül ki, hogy a vállalkozónak jelen állapotukban „alkalmasak” aránya minden almintánkban alatta maradt az öt százaléknak, ugyanakkor kifejezetten „alkalmazotti” létre csak a ghánai almintában találtunk értékelhető sokaságot (aminek valószínűleg kulturális gyökerei vannak). Kutatásunk során még nem tudtuk megválaszolni, hogy a vállalkozói kompetencia tulajdonképpen fejleszthető-e? Mennyiben „antropológiai”, és mennyiben „kulturális” gyökerű?

Ténylegesen „mindenki kompetenciája”, és az alkalmazotti léthez is hozzátartozik-e, vagy csak az élethelyzetek egy részéhez hozzátartozó, alkalmi, „ünnepi” tudás?

Prezentációnk „eredmény-oldalról” próbál közelíteni, avagy benne van a közgazdászok munkaerőpiacról alkotott elképzelése, és amit a pedagógiától, az iskolarendszertől (el)várnak a sikeres életpályára juttatás érdekében.

Egy vidéki néptanító pedagógiája (Gárdonyi Géza pedagógiai elvei és módszerei)

Keller Péter
Gárdonyi Géza Bt.
kellerpeter@gardonyigeza.hu

Kulcsszavak: Gárdonyi Géza; néptanító; pedagógia történet;

A néptanító Gárdonyi Géza emberfogalma a Teremtés könyvére épül, de újszövetségi ihletettségű: „agyagedénybe zárt Isten-sugár az ember”. Pedagógiája erre az emberfogalomra épül. A gyermekben és felnőttben egyaránt meglévő Isten-sugár mindenkit képessé tesz örök egyetemes értékekre való rácsodálkozásra, azok befogadására. Ezen pedagógia lényege az Isten teremtő munkájában való részvétel. Módszerei „isteni” módszerek: Isten-sugár alapra épülő ember-központúság, a teremtés adta állapot elfogadására és szépségének felfedezésére irányuló törekvés, természet és emberszeretet.

A gyógypedagógus-képzés átalakulásának folyamata, történeti háttér, képzési struktúrák

Kisváriné Kelemen Ágnes

Zuglói Benedek Elek Óvoda, Általános Iskola, EGYMI, Eszterházy Károly

Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

kelemenur@gmail.com

Kulcsszavak: gyógypedagógus; képzési struktúrák; elméleti képzés; tanítási gyakorlat, pályakezdés

Előadásomban arra keresem a választ, hogy milyen tényezők hívták életre, formálták, alakították a hazai gyógypedagógus-képzést. Milyen képzési formák alakultak ki napjainkra, milyen hasonlóságok és különbségek jellemzik a mai gyógypedagógusokat képző felsőoktatási intézmények képzési struktúráit az alapképzésben? A gyógypedagógus alapképzésben, a hasonló alapozó tárgyakon túl, milyen képzési többlettartalmak jelennek meg az egyes felsőoktatási intézményekben? Az elméleti képzés során milyen pedagóguskompetenciák fejlesztésére kerül sor? A képzés időszakának másik fontos tényezője a szakmai gyakorlat; ennek óraszám, tartalma, régen és ma. Itt történik a gyakorlati tapasztalatok megszerzése. Milyen formában jelenik meg a mentorálás, a pedagógusjelöltek felkészítése az általános pedagógusszerepre, a szaktanári szerepre vagy a hivatali szerepkörre? Vannak-e hagyományai a mentorálásnak a gyógypedagógus-, illetve a hazai pedagógusképzésben? A kutatás elméleti háttéréül az erről az időszakról készült tanulmányok szolgálnak, amelyek elsősorban Gordosné Szabó Anna, Illyés Sándor, Szabó Ákosné és Ranschburg Pál munkái. A kutatás során a dokumentumelemzés módszerét alkalmaztam. A történeti forrásmunkák mellett a gyógypedagógus-képzési dokumentumok elemzésére került sor. A dokumentumelemzés várható eredménye annak feltárása, hogy a képzési tartalmak milyen mértékben befolyásolják, illetve támogatják a gyógypedagógus hallgatók pályakezdését.

Mérföldkövek a kisdedóvó szakma „professzionizálódásának” történetéből

Kóger Yvetta

**PTE BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
yvetta.koger@gmail.com**

Kulcsszavak: neveléstörténet; szakmászodás vagy professzionizáció, kisdedóvó(nő)képzés - tanító(nő)képzés

Egy szakma hivatássá válásának folyamatáról való gondolkodás bár nem új keletű, ám az elmúlt évtizedekben a különböző szakmák professzionizációja, intézményesülése számos területen került a kutatások fókuszába. Az 1990-es évektől jelentőssé vált a neveléstörténeti kutatások területén a különböző pedagóguscsoportok professziójának vizsgálata (Fizel, 2017). A 2000-es években zajló kutatásokról összegező tanulmány jelent meg Nagy Péter Tibortól (Nagy, 2011). Az óvodapedagógiai szakma professzionizálódásának néhány magyarországi csomópontját Szabolcs Éva vázolta fel (Szabolcs, 2005).

A korabeli források (pl. jogszabályok, sajtóanyagok) és az óvodákról szóló összefoglaló művek (pl. *P. Szathmáry*, 1887; *Draskovits*, 1940; *Hermann*, 1965; *Vág*, 1979) is jelzik az óvodapedagógusok elkülönülését más pedagóguscsoportoktól, ugyanakkor szakmai összetartozásuk kifejezésére létrehozták saját egyesületeiket, elindították szaklapjaikat, melyek a professzióvá válás lépései.

Németh András kettéválasztja a szakmászodás és a professzionizáció fogalmát (Németh, 2013), mely szerint a kisdedóvó(nő)k esetében inkább szakmászodásról beszélhetünk. E folyamat korszakolásánál kiindulási alap lehet a képzési szint.

A 3-10 éves korú gyerekek nevelésével-oktatásával hivatásszerűen foglalkozó szakemberek képzési intézményeinek megjelenése, valamint a hozzá kapcsolódó kötelező képesítési előírások összefüggtek a 19. században a kisdedóvók megjelenésével és az alapfokú oktatás elterjedésével. Habár a kisdedóvó(nő)képző, illetve a tanító(nő)képző intézetek fejlődésmenete különböző, mégis jelen előadás célja a kapcsolódási pontok megtalálása.

A szakképzett óvók iránti igény már a kisdedóvással foglalkozó intézetek létrejöttétől megjelent, és az első „óvoda” megnyitását követően alig egy évtizeddel létre is jött egy gyökerek és múlt nélküli új intézménytípus, a kisdedóvók képző intézete. Hamarosan jelentkezett – a pálya presztízsét is befolyásolva – a férfiak vagy nők képzésének dilemmája, illetve az, hogy a tanítónő-, és a kisdedóvónő-képzőintézet tanulói új hivatás megalapozójaként vagy a leánynevelés alternatívájaként tekintettek-e inkább a képzésre. Mindeközben a pedagógusképzés reformjai maguk után vonták a képzési idő, majd – számos előzmény után – a képzési szint változását is.

A hagyományos történeti forráselemzés során az elsődleges források példáival a másodlagos forrásokból körvonalazódó fent említett folyamat jellegzetességei támaszthatók néhány aspektus kiemelésével. Mindezek színesíthetik az óvodapedagógus szakma „professzionizálódásának” történeti vázlatát.

Alkalmazott nyelvészeti gondolatok 12 éves életkor alatti gyerekeknek indított tízujjas vakírástechnika tanítási programhoz

Koós Ildikó

ELTE PPK Pedagógiai és Pszichológiai Intézet - Szombathely
koos.ildiko@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: információs műveltség; digitális kompetencia; homogén gátlás; tízujjas vakírástechnika

Az ELTE Bolyai János Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium 4-6. osztályaiban tízujjas vakírástechnika tanulmányokat folytatnak a tanulók informatika, számítógépes ismeretek, valamint magyar nyelvtan tantárgyak keretében. A digitális írás mint praktikus kommunikációs kódrendszer készség szintű korai elsajátítása egyrészt lehetővé teszi a motorikus intelligencia kialakítását; eltérő műfajú szövegek szövegszerkesztővel való bevitelének elsajátítását; a mindennapi életben előforduló digitális szövegek önálló megfogalmazását, modern tanulási technikák és jól működő tanulási szokások beépülését; másrészt segíti az írás- és olvasási nehézségekkel küzdő tanulók fejlesztését..

Az előadás középpontjában azok a hasonlóságok és különbségek állnak, amelyek megmutatják, hogy a magyar nyelv nyelvi percepció és produkció folyamatainak különböző szintjein milyen azonosságok és különbségek vannak a kézírás és a tízujjas vakírás írástechnikája valamint íráspszichológiája között. Ezek között bemutatásra kerül egyrészt a fonematikus észlelés, a szeriális észlelés minősége, összefüggésben a graféma – fonéma megfeleltetés specifikumaival e két írásrendszer esetén; másrészt e tevékenységek hatásai a jobb- és bal agyfélteke összehangolt működésére, az idegrendszer érési folyamataira, a logikus, valamint az intuitív gondolkodás fejlődésére, a szem-kéz koordináció fejlődésére. A tízujjas vakírás során az olvasásban is meghatározó kognitív területeknek újra támaszkodniuk kell az első és második szintű fonéमतudatossági folyamatokra, de más végponttal. Ezzel spirálisan ismétlődő tananyag szervezési úthoz jutunk, ami speciálisan a szövegértő olvasás fejlődését is támogathatja. A feltárt tézisek együttesen bizonyítják, hogy a gépírás nem helyettesítheti a kézírást. A két tevékenység az emberi agy eltérő aktiválási folyamataival valósul meg.

A tízujjas vakírás tanulási folyamata alatt a tanulóknál jelentkeznek tipikusnak mondható íráshibák. Ezek elemzése azt mutatja, hogy e kódrendszer elsajátítása során ugyanúgy kialakulhat homogén gátlás, mint a kézírás tanulásakor. Azonban itt a homogenitás vizuális és verbális okai más-más alapokra vezethetők vissza. Ez a tény alapvetően kell, hogy befolyásolja azt a betűtanítási sorrendet, amivel eredményes lehet a tízujjas vakírást tanítani abban a korai életkori szakaszban is, amikor a szövegértő olvasás kialakulása még tart. Az előadás gondolatmenetében a fenti alaptézisekből indulva olyan alkalmazott nyelvészeti ajánlásokig jutunk, amelyek segítik a gyakorló pedagógust a tízujjas vakírás tanulásakor jelentkező tanulói íráshibák korrekciójának módszertani értelmezésében; és a kép-korszakban élő gyermek tanításában ajánlott módszerek (játékosság, zenére írás, több érzékszerv együttes bekapcsolása, fokozatosság elve stb.) alkalmazásában.

Közművelődési szakemberképzés a Budai Tanítóképzőben - A népművelés szakkollégiumtól a művelődésszervező szakig

Kraiciné Szokoly Mária

ELTE PPK Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet
szokoly.maria@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: népművelés és könyvtár szakkollégium; közművelődés-, szabadművelődés szakkollégium; művelődésszervező szak.

A 150 éves állami tanítóképzés jubileuma, a képzés történetére vonatkozó visszatekintés nem lenne teljes, ha az elért eredmények sorában nem tennénk említést a tanítóképzés történetének mintegy 50 évét átfogó közművelődési szakemberképzésről. A tanítóképzés intézményeiből több ezer olyan tanítói diplomával rendelkező szakember került ki, akik a tanítói pálya mellett felkészültek voltak közművelődési, kulturális feladatok ellátására a helyi társadalom szervezésére. A szakkollégiumok – közöttük a közművelődési és könyvtár szakkollégium – és a közművelődési tanszékek létrejötte a főiskolai szintű tanítóképzés idejére, az 1960-as évekre datálódik. A két szakkollégiumi képzési célja kezdetben az volt, hogy a végzett tanítók – általános iskolai tanítói munkájuk mellett – képessé váljanak speciális, közművelődési és könyvtári feladatkörök, szabadidős pedagógiai feladatok ellátására is. A népművelés elnevezés a képzés évtizedei alatt többször változott. A kezdeti népművelés elnevezés először közművelődésre, majd a 80-as évek végén szabadművelődésre változott.

A Budapesti Tanítóképző Főiskolán (BTF) folyó négy féléves népművelés szakkollégiumi képzés célja és tartalma eltért a vidéki tanítóképzők képzési programjától, mert célja elsősorban nem a felnőttek művelődésének segítésére történő felkészítés volt, hanem – a főváros igényeinek megfelelően – a tanítók felkészítése a gyermekek tanórán- és iskolán kívüli, szabadidőben történő foglalkoztatására. Ennek megfelelően az elméleti tárgyak tartalmilag megfeleltek a központi tantervnek, azonban a gyakorlati képzés és a módszertan tárgyak tananyagában a gyermek- és ifjúsági munkára és intézményrendszerére helyeztük a hangsúlyt. A szakkollégiumi végzetek beváltak a pályán, mind az iskolákban, mind a közművelődésben sikeresek és elismertek lettek, sok média személyiség és politikus pályáját alapozta meg e nyitott szemléletű, a változásokra reagálni képes felsőoktatási képzési forma.

1994-ben a négyéves tanítóképzés bevezetése kapcsán megszűnt a szabadművelődési és a könyvtár szakkollégium. A BTF áttért a főiskolai szintű művelődésszervező szakos képzésre, 1994-97 között a JPTE FEEFI konzultációs központjaként, az 1998/99-es tanévtől saját hatáskörben folyt az egyszakos, négy tanéves művelődésszervező főiskolai alapképzés, évfolyamonként mintegy 100 hallgatóval. Ez fordulópontot jelentett a BTF életében, hiszen e hagyományos pedagógusképző intézmény először adott helyt nem pedagógus szaknak, bár a magyar oktatásügy történetében a tanítói és közművelődési hivatás hagyományosan összekapcsolódik.

A BTF 2000. január 1-jétől az ELTE karaként folytatta munkáját és 2003-2008 között már művelődésszervező kommunikáció társított szakon folyt a képzés, 460

hallgatóval. A művelődésszervező alapszak megszűnt, helyét az andragógia alap és mesterszak vette át, de e szakok az ELTE-n már nem a Tanító és Óvóképző Karon, hanem a Pedagógiai és Pszichológiai Karon folynak.

Kísérlet a képességfejlesztő tanítóképzés megvalósítására

Langerné Buchwald Judit

ELTE PPK Pedagógiai és Pszichológiai Intézet - Szombathely
buchwald.judit@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: tanítóképzés, képességfejlesztő tanítóképzés, akciókutatás

Az állami magyar nyelvű tanítóképzés elmúlt 150 éve alatt számos változáson esett át és megújítását több szerkezeti és tartalmi reform is szolgálta, melynek eredménye a jelenlegi négy éves tanító szakos alapképzés létrejötte lett. A közoktatás és a pedagógusképzés válságszindrómáira reagálva már a 70-80-as években mind a közoktatás, mind a pedagógusképzés terén megjelentek a tantárgyi és iskolakísérletek, valamint a tanítóképzés megújítását is színesítették kísérleti próbálkozások is, melyek több-kevesebb hatást gyakoroltak a reformfolyamatokra (Zsolnai – Kocsis, 1997).

Ezen kísérletek egyike volt a Zsolnai József és kutatócsoportja által 1987-ben a Jászberényi Tanítóképző Főiskolán megkezdett kísérlet a képességfejlesztő tanítóképzés megvalósítására (Zsolnai, 2009; Paksi, 2011). Közvetlen előzményének a Törökbálinti Kísérleti Iskolában zajló értékközvetítő és képességfejlesztő akciókutatás tekinthető, melyhez hasonlóan a tanítóképzés akkori helyzetére és gyenge pontjaira reagálva került sor a tanítóképzés képességfejlesztő modelljének kidolgozására és akciókutatással történő kipróbálására. A kísérlet keretében többek között bevezették az értékközvetítő és képességfejlesztő szakkollégiumot¹, illetve elindult az értékközvetítő és képességfejlesztő tanító szak (Óhidy, 2011).

Előadásunkban egyrészt kísérletet teszünk az egykori képességfejlesztő tanítóképzési modell fő elemeinek, mint a gyakorlati képzés arányának, a tantárgyi, ismeret- és tevékenységstruktúrájának, tanulásirányítás formáknak, valamint az alternatív pedagógiák ismeretének és értékelési képességének bemutatására. Másrészt bepillantást szeretnénk adni a modell akciókutatással történő kipróbálásának folyamatába is.

¹ A Jászberényi Tanítóképző Főiskola Évkönyve az intézmény alapításának 80. évfordulójára. 1917-1997 Jászberény, 1999 p.17. <https://docplayer.hu/7426210-A-jaszberenyi-tanitokepzo-foiskola-evkonyve-az-intezmeny-alapitasanak-80-evfordulojara.html>

A tanítóképzés szombathelyi modellje

Molnár Béla

ELTE PPK Pedagógiai és Pszichológiai Intézet - Szombathely
molnar.bela@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: pedagógusképzés; tanítóképzés; Szombathely,

1959 szeptemberében, hatvan évvel ezelőtt indult el a felsőfokú tanítóképzés Szombathelyen. A kutatásban a módszerünk a dokumentumelemzés volt, amely során a témában már korábban megjelent szekunder irodalmak ismertetése mellett irattárban fellelhető források feltárásával mutatja be a tanítóképzés szombathelyi modelljének a múltját.

Az általános iskolai pedagógusképzés korszerűsítése jegyében 1984/85-ös tanévben indították a tanítóképzést is érintő modellkísérleteket. Nyíregyházán a Bessenyei György Tanárképző Főiskolán a tanító-matematika, illetve a tanító-magyar szakos tanár szakpárosítást vezették be 3 éves nappali + 1 éves levelező képzés keretében. Ugyanekkor, 1984-ben vette kezdetét Sulyok László irányításával a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskolán a nappali tagozatos négyéves tanító-magyar szakos (általános iskolai) tanárképzés. Ez lett a „szombathelyi modell”. A szombathelyi modellkísérletben a tanító- és tanárképzésnek, ennek a két szakági képzésnek az integrációját valósították meg. A kísérlet célja a közoktatás változó pedagógus szükségletéhez való rugalmas alkalmazkodás, valamint a tanító-tanárképzés kapcsolódási lehetőségeinek, a két képzési terület egymáshoz való közelítésének kipróbálása, illetve a megoldás gyakorlati igazolása volt. A modell bevezetését az indokolta, hogy az egységes általános iskola részére képezzen az iskolatípus egészére rálátó, a pedagógiai folyamatok egészét egységben értő pedagógusokat. A diplomájuk konvertálhatóvá vált (demográfiai változások, szakos ellátottság alakulásától, tantárgyfelosztás függvényében, a kisiskolák kevés, de „sokszakos” pedagógust igénylő helyzetének függvényében). A tanító – magyar szak képzési ciklusát egy tanévvel meghosszabbították, 4 évre felemelték. A társadalomtudományi tárgyakat a tanárképzők tanterve szerint oktatták. A magyar szak természetesen a tanárképzők tanterve szerint alakult. A pedagógia, pszichológia tanítását a tanítóképzés tantervének előírása alapján folyt. A gyakorlati képzés a tanítóképzés időbeosztása szerint alakult, amit kiegészítettek 2 félévnyi tanári gyakorlati képzéssel. A szakpár beindítása óta majdnem száz hallgató szerzett Szombathelyen tanító – magyar szakos tanári oklevelet.

A tanító – egy szakos tanárok képzése: a szombathelyi modell a 90-es évek végétől némileg átalakult, a tanító – magyar szakos tanári képzés pozitív tapasztalatai, a műveltségi terület anomáliái alapján 1997-től, dr. Rakos Katalin tervei és irányításával a főiskola indított tanító – egy szakos általános iskolai tanári képzést. Ezek a szakpárok is népszerűek voltak, az egész országból érkeztek hallgatók. A műveltségi területek tantervi követelményeit, tantárgyi struktúráját és tananyagát áttanulmányozva lehetségesnek tűnt az alábbi tanár szakokkal a tanító szak párosítása: magyar nyelv- és irodalom, matematika, ének-zene, vizuális nevelés, technika, testnevelés, idegen nyelvek (angol, német). Egyes műveltségi területekkel csak részben vagy nem lefedhető szakpárok is meghirdetésre kerültek: művelődésszervező, kommunikáció, történelem, számítástechnika, háztartástan-tanár, egészségstan-tanár. A tanító-

magyar szakon 1997-ig 98 fő szerzett diplomát, 2001-2006 között 56 fő nyert tanító – egyéb szakos képesítésű oklevelet. Hazánkban 2004 nyarán a kormány megjelentette a „többciklusú, lineáris felsőoktatási képzési szerkezet bevezetésének egyes szabályairól és az első képzési ciklus indításának feltételeiről” szóló 252/2004 (VIII. 30.) rendeletet, amelyben egy új, lineáris, többlepcsős szerkezet bevezetéséről született politikai döntés. A 2006-2007-es tanévtől megindult a képzés a többciklusú, lineáris képzési rendszer első ciklusában, az alapképzési szakaszban. A kormányrendelet következménye, hogy a tanító-egyéb szakos képzés eltűnt felsőoktatási intézményünk képzési kínálatából.

Technikai nevelés a tanítóképzés keretében

Nemes József
ELTE Informatikai Kar
nj@inf.elte.hu

Kulcsszavak: tanítóképzés; technikai nevelés; szlőjd; kézimunka

„Pár év óta a szlőjd vagy fiúkézimunka tanítását – az idevonatkozó tantervek és utasítások értelmében – az összes elemi népiskolában kötelezően elrendelték. Ezen intézkedéssel az iskola hatalmas lépéssel jutott közelebb a mindennapi élethez.” Ez az idézet az 1914-ben megjelent Gyakorlati útmutató az elemi iskolai fiú-kézimunka tanításához című könyv előszavában található. Előtte 10 évvel megjelent Nevelő kézimunka című kiadványban pedig ezt olvashatjuk a bevezetőben. „Egyes kultúrállamokban fölkarolták a kézimunkát, mert nagy gazdasági és szociális alapot, valamit mélyreható pedagógiai célokat tulajdonítanak a tanítás ezen ágának.” A két idézett mondat egyértelműen bizonyítja, hogy több mint száz éve a technikai nevelés része a tanítóképzésnek. Napjainkban a magyar oktatási rendszer alakítói újból és újból megkérdőjelezzik a technikai nevelés fontosságát. Kérdésként vetődik fel az is, hogy mit is kellene tanítani, mit kellene a diákoknak elsajátítani ebben a témakörben. Jelen időszakban a tanítóképzésben a technikai nevelésnek több nehézséggel is meg kell küzdenie. Az egyik legfontosabb probléma a tantárgy azon sajátosságából fakad, hogy anyag és eszközigényes. Ehhez viszont még a legelemibb feltételek is hiányoznak, pedig alapvető lenne, hogy a leendő tanítók maguk is el tudják készíteni azokat a modelleket, maketteket, munkadarabokat, melyeket majd néhány év múlva a tanítványaik is alkotni fognak. A másik probléma sem egyszerűbb. Ezen helyben nem is lehet változtatni. A közoktatás területén a 7. évfolyamban véget ér a technikai nevelés, így a tanítóképzésbe belépő hallgató ilyen jellegű tevékenységet legkevesebb öt évvel ezelőtt végzett. Sajnálatos módon a magyar oktatási rendszerben nem lehet érettségi tantárgy a technika. A harmadik lényeges probléma a tantárgy olyan – szerintem hibás – megítélése, hogy a „technikai tudás” csak a szakmatanuláshoz, vagy még oda sem kell, holott már több mint száz éve felismerték ezen tudás gazdasági jelentőségét, ahogy a fenti idézetben szerepel. Természetesen nem lehet egy az egyben a száz évvel ezelőtti megközelítéseket napjainkban alkalmazni, de azért jellemző, hogy a gazdaságilag és iparilag fejlettebb államokban a technikai nevelés a kisgyermek korban (is) sokkal előkelőbb helyet foglal el a társadalmi ranglétrán, mint hazánkban. Az előadás időben és térben vizsgálja, mutatja be a tanítóképzésben megvalósított technikai nevelés lehetőségeit.

Vezeték nélküli szenzorok használata a természettudományi gyakorlatok tárgy oktatásában

Németh László
ELTE BDPK Kémia Tanszék, Szombathely
nemeth.laszlo@sek.elte.hu

Kulcsszavak: projektmunka; digitális kompetencia; fenntarthatóság; terepi mérés;

A 2010-es években a tanszerforgalmazók kínálatában több tucat vezeték nélküli szenzor jelent meg, amelyek a fizikai paraméterek mérésére alkalmasak. Az érzékelők által szolgáltatott adatok egy letölthető alkalmazással a diákok mobiltelefonjain gyűjthetők és feldolgozhatók. Példaként néhány ilyen érzékelő: megvilágítás, sugárzás, hőmérséklet, nyomás, nedvességtartalom, szélesebbesség, CO₂ koncentráció, pH, vezetőképesség, zaj, iránytű, GPS stb.

A természettudományi gyakorlatok az általános iskolák számára választható tantárgy 2013-tól. Foglalkozásain a tanulók – főként a biológia, a fizika a kémia, és a természetismeret vizsgálati körébe tartozó – természeti jelenségeket vizsgálnak. 2016-óta felmenő rendszerben a fizika, kémia, biológia, természetismeret tanári végzettség megnevezése kiegészül a természettudományi gyakorlatok tanár megnevezéssel is, így a végzettség megnevezése: fizika (természettudományi gyakorlatok), kémia (természettudományi gyakorlatok), biológia (természettudományi gyakorlatok), természetismeret (természettudományi gyakorlatok) szakos tanár.

A jelenlegi képzésben, (a természettudományos tanár szakos hallgatók tantervében) nem szerepel a természettudományi gyakorlatok, ugyanakkor az általános iskolák egy részében a tárgyat heti egy-két órában oktatják az 5-6. osztályban. Önálló tanítási gyakorlaton tanító hallgatóink találkoztak ezzel a problémával. Egy szabadon választható kurzus bevezetése, amely a fizika, kémia, biológia, és a természetismeret szakmódszertanhoz kapcsolódna, megoldhatná a problémát.

A EFOP-5.2.5-18 pályázatban beszerzett PASCO szenzorok és dataloggerek a tárgy oktatásában jól használhatók. A szenzorokkal végzett hallgatói mérések közül mutatok be néhányat.

Erdélyi magyar tanárjelöltek a románná lett kolozsvári egyetemen 1919 után

Ozsváth Judit

**Babes-Bolyai Tudományegyetem, Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézet,
Kolozsvár
ozsvathjudit@gmail.com**

Kulcsszavak: tanárképzés; Kolozsvár; magyar; egyetem

Az új politikai helyzet Erdély magyar egyetemének románná alakítását hozta. Az erdélyi magyarság jövőjének szempontjából különösen nagy gondot jelentett, hogy a következő tanárgeneráció csak román nyelvű képzésben részesülhetett az országhatárokon belül. Szükségesnek mutatkozott tehát ezeknek a fiataloknak a kiegészítő – magyar nyelvű – képzése, hivatásban, identitástudatban való erősítése. Erre a történelmi egyházak, illetve egy egyházak fölötti szeminárium vállalkozott, de az ilyen jellegű munkát az egyetemi ifjúságot tömörítő más egyesület (Székelyek Kolozsvári Társaságának Főiskolás Tagozata) és ifjúsági mozgalom (Erdélyi Fiatalok) is programjába vette.

Tanulmányomban a két világháború közötti időben Kolozsváron magyar nyelven tanuló tanárjelöltek életét veszem nagyító alá. Az alábbi kérdésekre keresem a választ: származás, vallás, szak szerint hogyan oszlott meg a tanárjelöltek közössége; milyen kiegészítő képzéseken vettek részt; milyen identitás- és hivatáserősítő tevékenységeken vettek részt; milyen és hol hozzáférhető magyar nyelvű irodalom állt rendelkezésükre; milyen kulturális programokon vettek részt; hogyan tartották egymással a kapcsolatot?

A kutatás elsődlegesen egyházi és állami levéltárakban és korabeli folyóiratokban fellelhető primér forrásokra támaszkodik. A feltárt eredmények fontos kiegészítést jelentenek az ifjúsági élettel foglalkozó korábbi kutatásaimhoz, de minden bizonnyal fontos információkkal szolgálnak a két világháború közötti társadalom- és neveléstörténeti vizsgálódásokhoz, elemzésekhez is.

Nyugat-dunántúli kisgyermeknevelők felmérése

**Pachner Orsolya - Dancs Mária - Csapóné Vörös Zsuzsanna -
Gombkötő Veronika - Végh Adrienn
Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar
orsolya.pachner@etk.pte.hu**

Kulcsszavak: kisgyermeknevelő képzés; bölcsőde; kiégés; továbbképzés

A kisgyermeknevelő szakmában jelentős változások történtek az elmúlt 40 évben. A közelmúlt fejleménye, hogy 2008 óta BA szintű képzés keretében diplomát is szerezhetnek a bölcsődei szakdolgozók. A diplomás végzettséggel 2016 óta bekerülhetnek a pedagógus életpálya modellbe is. A képzési rendszer változása a kisgyermeknevelői feladatokra, a bölcsődei nevelés-gondozás szemléletére is jelentős hatással volt. A hangsúly a gyermekmegőrzésről, gondozási feladatokról eltolódott a fejlesztő, nevelő, szocializációs tevékenységekre. Míg korábban a középfokú végzettségek az egészségügyi területekhez kapcsolódtak, addig a felsőfokú végzettséget már a neveléstudomány területén akkreditáltatták. Ez jelentősen sokrétűbb tudást, készséget, kompetenciát igényel a szakemberek részéről.

Vizsgálatunkban felmértük a nyugat-dunántúli területen dolgozó kisgyermeknevelők szakmai végzettségét, munkatapasztalatát, továbbképzésekkel kapcsolatos attitűdjeiket és az általuk észlelt kiégés mértékét. 122 bölcsődében aktívan dolgozó kisgyermeknevelőt értünk el, fele-fele arányban városban ill. megyeszékhelyen dolgozókat. Adatainkat összevetettük Gyöngy Kinga 2011-es országos kutatási adataival. Jelentősen magasabb az aránya a diplomás kisgyermeknevelőknek (24,6%). Jellemzően a térség intézményeiben szereztek diplomájukat (Szombathely, Sopron). Nagyobb a 30 év alatti dolgozók aránya is (36,9%), ami magával vonja, hogy átlagosan kevesebb munkatapasztalatuk van a dolgozóknak ($M=12,8$; $SD=12,1$) a 2011-es felméréshez képest ($M=19,5$; $SD=12,5$). 63%-a a kitöltőknek egy éven belül vett részt szakmai továbbképzésen, de volt olyan is, aki 10 éve nem volt. A dolgozók 72%-a csak a munkahelye által szervezett továbbképzéseken vesz részt. A továbbképzéseken való részvétel gyakoriságát befolyásolja a bölcsőde helye és a kisgyermeknevelő iskolai végzettsége is.

A kiégés tekintetében 8 személy tartozik rizikócsoporthoz, míg további 10-17 személy a Maslach Burn-out kérdőív egy-egy skáláján ért csak el rizikót jelentő pontszámot. A kiégés mértékét befolyásoló változók: észlelt stressz mértéke, bölcsőde helye, szakmai végzettség és a továbbképzések látogatásának gyakorisága. Az előadásban kitérnék ezen aspektusok összefüggéseire és a felmerülő nehézségek BA képzés keretében megvalósítható megoldási lehetőségeire.

60 évvel ezelőtt indult a felsőfokú óvónőképzés Sopronban

Patyi Gábor

Soproni Egyetem, Benedek Elek pedagógiai Kar
patyi.gabor@uni-sopron.hu

Kulcsszavak: felsőfokú óvónőképzés; kezdetek; Sopron

1959 szeptemberében, hatvan évvel ezelőtt az országban három helyen indult meg a felsőfokú óvónőképzés. A három város közül az egyik Sopron volt (Kecskemét és Szarvas mellett), a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kara ma is a hazai óvónőképzés egyik meghatározó bázisa. Előadásom alapvető célja a felsőfokú óvónőképzés soproni kezdeteinek bemutatása.

Az előadás keretében bevezetésképp kitérünk a soproni óvónőképzés múltjára is, hiszen városunkban már 1875-ben „gyermekkertésznő tanfolyamot” indítottak, 1889-től pedig a kar elődintézményében a felsőfokú képzés bevezetéséig töretlenül folyt a középszintű óvónőképzés. Megemlíjtük a soproni pedagógusok reformelképzeléseit is, melyekkel hozzájárultak a képzés országos reformjának előkészítéséhez. 1956-ban két soproni pedagógus (Kelényi Ferenc és Major László, később mindketten a felsőfokú óvónőképző tanárai lettek) a minisztérium biztatására írásbeli tervezetet nyújtottak be „Nevelőakadémiák szervezése” tárgyában.

Előadásunk központi témája a soproni felsőfokú óvónőképzés megindulása. Vizsgáljuk, hogy ez az új képzési forma milyen célok és előírások mentén, milyen tárgyi, személyi feltételekkel és szervezeti keretek között kezdődött hatvan évvel ezelőtt. Vizsgáljuk továbbá, hogy milyen alapvető problémákkal szembesültek a korabeli vezetők, oktatók, a képzés feltételein milyen módon igyekeztek javítani az első években, hogyan vert gyökeret, erősödött meg a felsőfokú tanintézet Sopronban. Természetesen kitérünk a tanintézet első hallgatóinak elméleti tanulmányaira, gyakorlati felkészülésének körülményeire is.

Kutatásunk alapvető módszere a dokumentumelemzés. A témában már megjelent (rég)i szekunder irodalmak áttekintése mellett irattári források feltárásával, adatainak elemzésével is bővítjük a témával kapcsolatos ismereteket.

A bencés rendi tanárképzés kezdetei a XIX. század első felében

Rajnai Judit
ELTE PPK, Neveléstudományi Intézet
rajnai.judit@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: bencés; tanárképzés; Bakonybél; módszertan; pedagógia

Előadásomban a XIX. század első felében (1819-48-ig) Bakonybélben működött bencés rendi tanárképző életének bemutatására teszek kísérletet. Célom a bencés rendi tanárképzés kezdeti időszakának áttekintése, a hazai gimnáziumi pedagógusképzés rendszerében betöltött helyének vizsgálata, középpontba helyezve a Bakonybéli Rendi Tanárképzőt, valamint az itt folyt pedagógiai munka hiteles bemutatását.

Kutatómunkám során a rendelkezésemre álló gazdag levéltári anyagok (korabeli feljegyzések, tanulói- és tanári jegyzetek, vizsgalapok) feltárásával, feldolgozásával, a történeti forráselemzés módszerének segítségével igyekszem reális képet adni a növendékek és a tanárok mindennapjairól, a nevelő-, oktató munka tartalmi- és szervezeti vonatkozásairól.

Az oktatás tartalmi vonatkozásait tekintve elsősorban a klasszikus, humán műveltség megalapozására fektettek kellő hangsúlyt, de emellett jártasságot szerezhettek a növendékek a pedagógia és a metodika terén is. Fontosnak tartották, hogy a leendő tanárok korszerű ismereteket tanuljanak, tájékozottak legyenek úgy a külföldi, mint a magyar szakirodalomban, folyóiratokban. Ebben az intézményben már megjelentek a felsőfokú képzés jellegzetességei (pl. előadások, vizsgák), azonban a tananyagot, képzési időt vizsgálva még sem nevezhetjük egyetemnek. Újdonságnak csak a pedagógia, a módszertan, a diplomatika és az esztétika számított, a többi tárgy (humaniaórák és a classica philológia) tulajdonképpen csak alapos ismétlése volt a gimnáziumi tananyagnak.

A Bakonybélben működött bencés rendi középiskolai tanárképzés sajátos színfoltot képviselt a magyar neveléstörténetben. Ugyan nem volt egyetemi szintű, mégis hazánkban az elsők között biztosította a növendékek korszerű pedagógiai, módszertani képzését, ezért tarthatjuk modellértékűnek a kezdeményezést. Jelentősége még abban állott, hogy példájával erősítette hazánkban a tanárképzésre irányuló innovációs törekvéseket is.

Előadásomban a Tanárképző két jeles tanárának (Beély Fidél és Guzmics Izidor) elméleti ill. a gyakorlati pedagógia terén végzett munkásságát is bemutatom. Guzmics Izidor egyénisége tanítványai visszaemlékezéseiből elevenedik meg. Beély elméleti pedagógiai munkálkodását főműve („Alapnézetek....”) alapján ismertetem.

Tanár szakos hallgatók szakmai önreflektivitásának vizsgálata

Ritter Andrea

ELTE PPK Pedagógiai és Pszichológiai Intézet - Szombathely
ritter.andrea@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: reflektivitás; önreflexió; tanárjelöltek

A pedagógusképzésben egyre hangsúlyosabb szerepet kap a reflektivitás és az önreflexió. A szakirodalmat áttekintve ehhez szorosan kapcsolódik a szakmai önértékelés fogalma, melynek célja, hogy növelje az egyén hatékonyságát és eredményességét. Ahhoz, hogy ez megvalósuljon, egyrészt folyamatos visszacsatolásra van szüksége a hallgatónak saját tevékenységével, munkájával kapcsolatban. Másrészt elengedhetetlen a pedagógusjelölt erősségeinek és azok fejlesztési lehetőségeinek számbavétele.

A felsőoktatásban szerzett tapasztalatok alapján megállapítható, hogy a hallgatók számára gyakran nehézséget okoz saját tevékenységük reflektív elemzése, az önellenőrzés, és az ezen alapuló szakmai személyiségük fejlődésének tudatos szemlélése.

A vizsgálat célja, hogy megismerjük a tanárjelöltek önreflektivitásának színvonalát, annak gyakorlatban való manifesztálódását. Az elemzés kiindulópontját a reflektív szemlélet adja, amely a pedagógusjelöltek gondolkodásának formáló eszközének tekinthető. Feltételezzük, hogy létezik az egyénen belül egy olyan énről alkotott elképzelés, amely a pályaszocializáció során alakul ki és formálódik az idő előrehaladával, s az önismeret integráns részét képezi.

Arra a kérdésre keressük a választ, hogy a hallgatók mennyire képesek önmaguk reflektív szemléletű elemzésére, értékelésére. Továbbá mikor, milyen formában és milyen szakmai kérdésekben vesznek igénybe segítséget munkájuk eredményességének növelése érdekében. Kíváncsiak vagyunk arra, hogy mi határozza meg azt a szemléletet, ahogy a tanárjelölt önmagáról gondolkodik, milyen forrásokra támaszkodik egy-egy feladat megoldásában.

A vizsgálatban használt módszerek tekintetében kérdőíves vizsgálattal gyűjtöttünk adatokat. A keresztmetszeti vizsgálat az osztatlan tanárképzésben részt vevő hallgatók körére terjed ki. Célunk a tanárjelöltek önelemző tevékenységének elemzése, amely elemzés tapasztalatainak gyakorlatba való átemelése hozzájárulhat a tanárjelöltek önreflexióhoz való viszonyának fejlesztéséhez.

Tantárgyakhoz köthető iskolai siker- és kudarcélmények

Simon Katalin

ELTE PPK Pedagógiai és Pszichológiai Intézet - Szombathely

simon.katalin@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: sikerélmény, kudarcélmény, iskola, tantárgy, tanulástörténet

A tanulási tevékenységhez fűződő viszonyt az egyéni tanulástörténet során szerzett tapasztalatok nagyban befolyásolják. Minél sikeresebben teljesít valaki az iskolában, annál szívesebben végez ilyen tevékenységet, annál inkább a belső késztetés válik nála dominánssá. Ezzel szemben a teljesítmény sikertelensége, az elvárásoknak, követelményeknek való megfelelni nem tudás kudarc átélését eredményezi, ami motivációs szintjének csökkenéséhez vezethet. Ilyenkor elsősorban külső ösztönzőkre van szüksége ahhoz, hogy legyen elég ereje és kitartása a tanuláshoz. (Simon, 2011) Jelen kutatás célja annak feltárása, hogy a mai felső tagozatos és középiskolás diákok hogyan veszik az akadályokat, milyen, tantárgyakhoz köthető siker-, illetve kudarcélményeket élnek át az iskolában. Azért fontos ezzel a területtel foglalkozni, mert a negatív események túlsúlya egyik rizikótényezője lehet a korai iskolaelhagyásnak (Fehérvári, 2008), aminek csökkentése az oktatáspolitikai egyik fő feladata (EU 2020 stratégia: Borbás, 2012).

Korábbi kutatási eredményeket és tapasztalatainkat alapul véve feltételezhető, hogy a tantárgyak teljesítésével összefüggésben a) a lányok tanulástörténete a vizsgált korcsoportban sikeresebb, mint a fiúké (Csapó, 2002); b) minden tantárgyhoz kapcsolódnak siker- és kudarcélmények, de eltérő arányban (Csíkos, 2012); c) a felső tagozatosokhoz viszonyítva a középfokú oktatásban részt vevők tanulástörténetében szignifikánsan több negatív esemény fordul elő.

A hipotézisek igazolása saját összeállítású, önbevallásos kérdőíves felméréssel történt, melyet – véletlenszerű választással – összesen 320 közoktatásban részt vevő tanuló töltött ki 2018 őszén. A kérdőív – a demográfiai adatok mellett – az osztályzatok alakulásával, az órai feladatok, feleletek, dolgozatok teljesítésével, valamint a házi feladat elkészítésével összefüggő öt sikert és hét kudarcot jelentő jelenségre kérdezett rá feleletválasztós, de szöveges indoklást is kérő kérdések formájában.

A helyzetfeltárás mellett az okok elemzésével a jelen kutatás eredménye hasznos adalékul szolgálhat az egyéni tanulástörténetben – az iskolához, tanuláshoz fűződő viszonyra ható – kedvező és kedvezőtlen elemek előfordulási arányának tisztázásához.

Mesélés közben tényleg tanulunk?

Technológia és narratív gondolkodás egysége a tanító- és óvodapedagógus-képzésben

Sinka Annamária
Eszterházy Károly Egyetem Jászberényi Campus
sinka.annamaria@uni-eszterhazy.hu

Kulcsszavak: narratív kompetencia; tradíció és technológia; oktatás

Az anyanyelvi készségekhez szorosan kötődik egy kevésbé hangoztatott, s leginkább narratívként definiált kompetencia-terület, amely az események értelmezésében játszik szerepet, s megléte szükséges ahhoz, hogy életünk különböző részeit összefüggő rendszerben láthassuk. Leegyszerűsítve úgy foglалhatjuk össze, hogy a történetek, valamint a történetek mesélésére, átélésére jelentkező igény, a narratíva-teremtés közben zajló gondolkodási műveletek, a felhasznált narratív eszköztár (Daróczy, 2009) léte olyan narratív készségeket mozdít elő, amelyek egész életünk alakulására, életünk értelmezésére is hatással vannak (McAdams, 2001, Denzin, 1989), s túlzás nélkül nevezhetjük azokat életkészségeknek. A Bruner (2004) által narratívnak nevezett gondolkodásmód régóta szerves része annak a komplikált rendszernek is, amelyet leegyszerűsítve oktatásnak nevezünk.

Az előadás első része azt mutatja be, hogy milyen előnyökkel járhat, ha a történetmesélés tradícióját, valamint a technológia adta lehetőségeket ötvözve a mesélés különböző formáit tudatosan az oktatási, tanulási folyamat részeként kezeljük.

Az előadás második fele konkrét jó gyakorlatokon keresztül igyekszik bemutatni a digitális történetmesélés, valamint az önállóan elkészített kisvideók, animált állóképekből szerkesztett videók oktatási módszerként/eszközként felhasználható lehetőségeit. A képek és hangok által komplex élményt adó saját készítésű kisfilmek új területeket nyithatnak meg a narratív tevékenységek, szociális kompetenciák és a kommunikáció különböző területeinek fejlesztéséhez. Segítségükkel a történetmesélés egyszeri élménye mellett a kreatív alkotói tevékenység élménye is a közösség által megélhetővé és átélhetővé válik. A létrejövő produktumot saját alkotásként tekintik az óvodapedagógus, valamint tanító szakos hallgatók, s létrehozása örömet ad, azaz megvalósulhat a motivációs szint megváltozása, s ezzel együtt mélyebbé válhat a tanulás, a megismerés folyamata.

Angol kiejtéstaniítás a 21. században: interkulturális kompetencia és tanulói motiváció integrált fejlesztésének lehetőségei

Szaszkó Rita
Eszterházy Károly Egyetem Jászberényi Campus
szaszko.rita@uni-eszterhazy.hu

Kulcsszavak: angol kiejtés; interkulturális kompetencia; motiváció

A tanulói motiváció, az interkulturális kompetenciák és a kiejtés fejlesztésében is számos alapvető tényező játszik szerepet az idegennyelv-tanulási folyamat során. A meghatározó faktorok között többek között kiemelhető maga a célnyelv, a tanuló életkora, adott idegennyelv-tudási és interkulturális kompetenciájának szintje, valamint a tanulók nyelvtanulás iránti belső drive-ja. Ezért releváns célkitűzésnek tekinthető annak vizsgálata, hogy a gyermek nyelvtanulók esetében az angolnyelv-tanulási folyamatokban hogyan tehető intenzívebbé integrált módon a tanulói motiváció és az interkulturális kompetenciák fejlesztése különféle kiejtésfejlesztési módszerekkel és technikákkal. Azaz, e feltárás fókuszpontja annak vizsgálata, hogy 21. századi környezetben milyen lehetőségek állnak rendelkezésre e három terület (interkulturális kompetencia, tanulói motiváció, kiejtésfejlesztés) integrált fejlesztésére hagyományos módszerek és eszközök, valamint digitális platformok felhasználásával mind az osztályteremben, mind az osztálytermen kívül. A vizsgálat relevanciáját az is adja, hogy a kiejtésfejlesztés még mindig elhanyagolt területe az angolnyelv-oktatásnak különböző tényezőknek köszönhetően, melyek közül többek között kiemelhető az időhiány a tanórákon, a fészített tanmenet, vagy az angol nyelvet oktató pedagógusok önbizalmának hiánya. Mindezek vizsgálatára egy kisebb volumenű pilot kvalitatív kutatás készült három (9, 11 és 13 éves) angolnyelv-tanulóval. Az adatgyűjtés one-to-one foglalkozások keretében történt, a gyermekekkel készült félig strukturált interjúkkal kiegészítve, amely kutatás leíró jellegűnek tekinthető. Az előzetes eredmények azt mutatják, hogy a résztvevőket leginkább exploratív intrinzik motiváció, és pozitív, nyitott attitűd jellemzi az integrált angolkiejtés-fejlesztést illetően. Az elemzések azt is feltárták, hogy interkulturális témákhoz kötötten is működhetnek hatékonyan, és motiválóan mind a hagyományos, mind az elektronikus anyagokra, platformokra épülő módszerek, technikák és feladatok az angolkiejtés-fejlesztés során. Következésképp, a hagyományos módszerek megtartása mellett az angol műveltségterületi tanító szakos képzésbe is be kell emelni a 21. század nyújtotta lehetőségeket az angol kiejtés gyakorlásához és fejlesztéséhez. E kutatás folytatásaként tanítójelölt és tanítói interjúk készítése tervezett a témával kapcsolatos pedagógusi vélemények feltáráshoz.

A tanítóképzés intézményesülésének előtörténete: a felekezetek stratégiaváltása a 19. század első felében

Ugrai János

Eszterházy Károly Egyetem Pedagógiai Kar Neveléstudományi Intézet
ugrai.j@gmail.com

Kulcsszavak: neveléstörténet; tanítóképzés; reformkor

A népoktatási törvény 1868. évi bevezetése, valamint a tanítóképzés 150 évvel ezelőtti intézményesítése szokatlan siker a magyar modernizációs törekvések történetében. Alig lehet találni ennél nagyobb tömegekre kiterjedő, s ilyen gyors eredményekre vezető, az ellentmondó hangokat ilyen hatékonyan háttérbe szorító intézkedéscsomagot a magyar történelem újabb kori szakaszaiban.

Úgy vélem, e siker gyökerei a sok évtizedes előtörténetben keresendők. Ennek megfelelően az előadás az 1868 előtti közel száz év főbb tendenciáira fókuszál. Ebben az időszakban ugyanis az állam (uralkodó) oktatáspolitikai igényeinek megszületése és fokozatos kiterjedése mellett – attól nem függetlenül – a hazai iskolázásban jelentős szerepet viselő főbb felekezetek eltérő stratégiát érvényesítettek kisiskolázásuk megújítása érdekében.

A római katolikus, a református és az evangélikus egyház népoktatási programjaiban izgalmas stratégia- és paradigmaváltások fedezhetők fel, amelyek egyenként is nagy jelentőségűek, ám igazi hatásukat egymáshoz képest, sokszor egymásnak feszülve fejtették ki. Egy új versenyhelyzet alakult ki, amely a reformáció kora óta hagyományos felállást alapjaiban változtatta meg.

Az előadásban azt igyekszem körüljárni, hogy Eötvös népoktatási törvényére és a tanítóképzés országos léptékű intézményesítésére akkor érett meg a helyzet, amikor mindhárom felekezet megértette e felekezeti paradigmaváltások jelentőségét és következményeit.

21 lépés a 21. század oktatási reformjához

Velics Gabriella

ELTE PPK Pedagógiai és Pszichológiai Intézet - Szombathely
velics.gabriella@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: oktatás átalakítása; technológiai forradalom; társadalmi változás

Evidencia, hogy az oktatás a jövőre készíti fel a jövő generációit, a technológiai innovációk azonban olyan mértékben formálják át a jelent és a közeljövőt, hogy egyre kiszámíthatatlanabb, hogy pontosan mire is kellene felkészíteni a jövő generációit. Az előadás első része az oktatás átalakításának ezen társadalmi okait és szükségszerű indítékait tekinti át, míg második része egy praktikus megközelítésről számol be.

A Microsoft a világ egyik legnagyobb szoftervállalata, kutatási irányvonala és társadalmi felelősségvállalási programja azonban túlmutat a szorosan vett iparági igényeken. A mesterséges intelligencia, a gépi tanulás, ember és gép közötti kommunikáció csak néhány olyan innovatív terület mely a számítástechnikai biztonság, adatvédelem, hálózatos rendszerek fejlesztése mellett a vállalat több mint 1000 fős kutatórészlegét foglalkoztatja. Azok a technológiai újítások, melyek lázban tartják a világot, jelentős részben pont az itt felhalmozódott tudáson és kísérleteken alapulnak.

A Microsoft 2018 augusztusában az oktatás időszerű átalakításával kapcsolatos összeállítást jelentetett meg „Transforming education – Empowering the students of today to create the world of tomorrow” címmel. A kötet bemutatja a Microsoft kutatási eredményei alapján felállított 21 lépésből álló forgatókönyvet, mely megkönnyíti az iskolák számára, hogy oktatási programjukat és fizikai környezetüket a 21. század igényeinek megfelelően alakíthassák ki. Az általuk leírtak még akkor is figyelemreméltóak, ha tudjuk, hogy javaslataikkal részben pont a saját termékeiknek biztosítanak stabil felvevőpiacot. A cégnél felhalmozódott közel 30 éves kutatási tapasztalat alapján összeállított jelentés azonban nem csupán inspirációként szolgálhat, hanem világossá teszi, melyek a leggyakoribb hibák és hogyan lehet elkerülni őket. Mivel a magyar oktatási rendszer is a lista 20. pontján állt neki az átalakításnak, talán szolgál némi tanulsággal, ha átgondoljuk mit próbáltunk átugrani és megúszni, és ez miért nem járható út.

Didaktika – értékelés

Vincze Szilvia

ELTE PPK Pedagógiai és Pszichológiai Intézet - Szombathely
vincze.szilvia@ppk.elte.hu

Kulcsszavak: didaktika; oktatásmélete; tanulók értékelése, értékelésmélete

„A Magyar értelmező kéziszótár alapján: az érték „valaminek az a tulajdonsága, amely a társadalom vagy az egyén számára való fontosságot fejez ki”. Az értékel szó: „valamilyen értékűnek tekint, nyilvánít” (*Juhász–Szőke–O. Nagy et al.* 1992. 333) jelentést hordoz. Az értékelés tehát, valamiféle értéket feltételez. Azt vizsgálja, hogy az adott érték, milyen mértékben van meg a vizsgált dologban. Tehát, „az értékelés egyfelől valaminek a viszonyítása adott értékhez, az eltérés,” illetve „a megfelelőség mértékének, minőségének, a megállapítása”. Ugyanakkor az értékelés magában hordozza azt is, hogy az értékelendő (az értékelés tárgya), fontos-e, értékes-e, érték-e az egyén vagy a társadalom számára. (...) Azt mondhatjuk tehát, hogy az érték az értékelésnek nem csak viszonyítási alapja, hanem az eredménye is. (*Harangi*, 198. 35)” (*Vincze*, 2015. 15)

Kutatásunk célja, hogy a tartalomelemzés segítségével megvizsgáljuk a magyar didaktikai szakirodalmat az értékelés, az értékelés elmélete szempontjából. Alapvető kérdéseink: hogyan definiálják az értékelés fogalmát, s milyen résztémákra terjedően tárgyalják azt? Első lépésként azokat a munkákat vizsgáljuk meg, amelyek a címükben tartalmazzák a didaktika, vagy az oktatásmélete tudományterületének megnevezését. Távolabbi célként egyrészt azt szeretnénk elemezni, hogy a didaktikai szakirodalmak a témánk szempontjából kellő információt adhatnak-e, alkalmazhatók-e a felsőoktatásban oktatók számára a hallgatói teljesítmények korszerű értékeléséhez.